

DINOTHERIUM GIGANTISSIMUM. STEF.

DIONOTHERIUM GIGANTISSIMUM

Ștefănescu, Gr. (1895)

În anul 1891, pentru prima oară, făceam cunoscut lumii învățate existența *Dinoteriului* în România, într'o comunicare ce am făcut cu ocaziunea mergerii mele în America, la Congresul internațional de geologie, ținut anul acela în capitala Statelor Unite, la *Washington* ¹⁾. Dar la acea epocă nu găsisem de cît cîte-va din oasele lui; de atunci făcîndu, în mai multe rînduri săpături în aceiași localitate, la *Mânzați*, județul Tutova, am descoperit aproape întregu scheletul acestui Proboscidianu.

Mai înainte însă de a arăta numărul și a descri acele oase cred că este bine și trebuincios a face istoricul acestui importantu mamiferu; importantu prin dimensiunile lui colosale, importantu prin discuțiunile la cari el a dat naștere între cei mai mari învățați ai timpului, în privința pozițiunei ce el trebuie să ocupe în seria Zoologică, discuțiuni cari s'au urmat pînă în anii din urmă.

Istoricul Dinoteriului

Dinotherium, sau mai bine rămășițele animalului necunoscutu pînă atunci și care avea mai tîrziu să fie numit

¹⁾ On the existence of the Dinotherium in Romania by profesor Gregoir Ștefănescu of the University of Bucharest. — Bul. geological Society of America. — Vol. II, 1891.

DINOTHÉRIUM GIGANTISSIMUM

Ce fut en 1891 que je fis pour la première fois connaître au monde savant l'existence du *Dinothérium* en Roumanie, dans une communication que je fis alors que j'allai en Amérique pour prendre part au Congrès international de géologie qui, se tint cette année là dans la capitale des Etats-Unis, Washington ¹⁾. Mais à cette époque je n'avais encore découvert que quelques-uns des os de cet animal; depuis, en faisant plusieurs fois des fouilles dans la même localité de Mânzați, du județ de Tutova, j'ai découvert le squelette presque entier de ce proboscidiën.

Mais avant d'énumérer et de décrire ces os, je crois bon et nécessaire de faire l'historique de cet important mammifère, important aussi bien par ses dimensions colossales que par les discussions auxquelles il a donné lieu, entre les plus grands savants du temps, au sujet de la place qu'il doit occuper dans la série zoologique, discussions qui se sont continuées jusque dans ces dernières années.

Historique du Dinothérium

Le *Dinothérium*, ou plutôt les restes de l'animal jusque là inconnu, et à qui l'on devait plus tard donner le nom

¹⁾ On the existence of the Dinotherium in Roumanie by professor Gregoir Stefanescu of the University of Bucharest. — Bul. geological society of America. — Vol. II, 1891.

Dinotherium se cunoaște de mai două secole. Celu d'întîiu învătătu care a descris, în mod mai amănunțit acestu animalu, a fostu ilustrulu *Cuvier*. El nu avea la dispozițiunea sa, la acea epocă (an. 1822), de cît cite-va fragmente din acestu animalu, fragmente cari sînt, după însuși *Cuvier* ¹⁾, cele următoare :

1° Unu fragmentu de măsea care se afla, la începutulu secolulu trecutû în cabinetulu lui *Monconys*, de unde a trecut, în acela al lui *Pestalozzi*. Acestu fragmentu a fost desinatû din ordinulu lui *Antoine de Jussieu*, și *Réaumur* 'i dedea gravura, în *Memoriile Academiei de sciințe* din Paris, din an. 1715, într'un memoriu intitulatû «*Sur les dents dont on fait des turquoises*» ;

2° O măsea găsită în împrejurimile *Vienei*, în *Delfinat*, în Sudulu Franței și care a fost descrisă și figurată, la 1773 de către *Rosier*, în *journal de Physique*, T. I, pag. 133, fără ca elu să menționeze despre cea publicată de *Réaumur*, atît de puțină atențiune se dedese acestui primu fragmentu de măsea ;

3° O falcă inferioară spartă în două bucăți, avândû fiecare cîte cinci molari și găsită la *Comminge*, în Sudulu Franței; dinții acestei fălci erau foarte bine conservați, dar falca era deteriorată ;

4° O măsea foarte deteriorată, dar care părea să fi avut *trei coline*, găsită nu departe de *Comminge*, la *Cousseran*, lingă *Lary* ;

5° O a cincea măsea, cu două *coline* numai și cu marginile crenelate ; ea era aproape pătrată, găsită pe clina colinelor de la *Arbeichan*, între *Auch* și *Mirande*, depar-

¹⁾ Recherches sur les ossements fossiles. — Nouvelle edition, 1822. T. II, I-ere partie, page 165—169.

de *Dinothérium*, nous sont connus depuis deux siècles environ. Le premier savant qui ait décrit cet animal avec quelques détails, a été l'illustre *Cuvier*. Il n'avait à cette époque (1822) à sa disposition que quelques fragments de cet animal. D'après *Cuvier* ¹⁾ lui-même, ce sont les suivants :

1° Un *fragment de molaire*, qui se trouvait, au commencement du siècle passé, dans le cabinet de *Monconys*, d'où il est passé dans celui de *Pestalozzi*. Ce fragment a été dessiné par l'ordre d'*Antoine de Jussieu*, et *Réaumur*, en donna la gravure dans les *Mémoires de l'Académie des sciences* de Paris pour l'année 1715, dans un mémoire intitulé : «*Sur les dents dont on fait des turquoises*» ;

2° Une *molaire*, trouvée dans les environs de *Vienne* (Dauphiné), dans le sud de la France, décrite et reproduite en figure en 1773 par *Rosier*, dans *Le journal de physique*, t. 1, p. 133 ; il ne fait même pas mention, dans cette note, de celle publiée par *Réaumur*, tant avait peu attiré l'attention ce premier fragment de molaire ;

3° Une *mâchoire* inférieure, brisée en deux, chaque morceau présentant cinq molaires ; elle fut trouvée à *Comminges*, dans le Sud de la France ; les dents de cette mâchoire étaient très-bien conservées, mais la mâchoire elle-même était détériorée ;

4° Une *molaire* très-détériorée, mais qui paraissait avoir *trois collines* ; elle a été trouvée près de *Comminges*, à *Couseran*, près de *Lary* ;

5° Une *cinquième molaire*, n'ayant que *deux collines*, et les bords crénelés ; elle était presque *carrée* ; elle fut trouvée sur le penchant des collines d'*Arbeichan*, entre

¹⁾ Recherches sur les ossements fossiles.—Nouvelle édition.—1822.—T. II.
1-ère partie, page 165—169.

tamentul *Gèrs*, pe proprietatea D-lui *Roux*, magistrat în *Auch*.

6° În fine o a șasea măsea cu *trei coline* care se afla în posesiunea lui *Faujasse* și găsită la *Grenoble* pe marginile râului *Isère*. Această măsea a trecut, după moartea primului său proprietar, în posesiunea geologului englez, *Robert Bakewell*.

Toate aceste șase bucăți fuseseră după cum vedem găsite în Franța. În alte țări, la această epocă *Cuvier*, nu menționează de cât despre un dinte pre care *Sommering*, 'lă găsisese 'ntr'o notă, publicată în *Memoriile Academiei din München*, în an. 1818, ca fiind al aceluiaș animal, dinte care fusese deja descris în 1785, de către *Ildeform Kennedy*, în *Memoriile aceleași Academii*, și care a fost descoperit în 1733, pe țărmurile râului *Cham*, lângă orașul *Furth*, în *Bavaria* de jos.

Sommering mai adaogă, spune *Cuvier*, că ar mai fi existat în cabinetul imperial din *Viena*, după mărturisirea lui *Schreibers*, directorul acestui cabinet, două fălci inferioare cu dinți, găsite lângă *Feldsberg*, nu departe de frontiera *Moraviei*.

Acestea erau toate rămășițele ce se cunoșteau din acest animal, când *Cuvier* a publicat prima edițiune a operei sale, dar el care a studiat cu atențiunea și cu perspicacitatea care 'i este universal recunoscută, în materie de zoologie și paleontologie, a vădută că cu toată marea analogie ce există între aceste măsele și acelea ale *tapirului*, nu era un tapir, căci dimensiunile lui erau mult mai mari, și l'a numit, pentru aceasta «*Tapirul Gigantic*».

Pre când *Cuvier* lucra la noa edițiune a operei sale, *Recherches sur les ossements fossiles*, se făceau două noi descoperiri, tot în Franța; una la *Carlat-le-Compte*, mică orășel în

Auch et *Mirande*, dans le département du *Gers*, sur la propriété de Mr. *Roux*, magistrat à *Auch*;

6° Enfin, une sixième molaire à *trois collines*, qui se trouvait en la possession de Mr. Faujasse; elle a été trouvée à Grenoble, sur les bords de l'Isère. Cette molaire, à la mort de son premier propriétaire, a passé en la possession du géologue anglais *Robert Bakewell*.

Ces six pièces ont donc été toutes trouvées, on le voit, en France. A cette époque, Cuvier ne mentionne, pour d'autres pays, qu'une dent trouvée par Sommering. Cette mention se trouve dans une note publiée dans les Mémoires de l'Académie de Munich, pour l'année 1818; il l'attribue au même animal. Cette dent avait été déjà décrite, en 1785, par *Ildeforn Kennedy*, dans les Mémoires de la même Académie. Elle avait été découverte en 1773, sur les bords du Cham, près de la ville de *Furth*, dans la Basse-Bavière.

Sommering ajoute encore, nous dit Cuvier, qu'il aurait existé dans le cabinet impérial de Vienne, selon les dires de *Schreibers*, directeur de ce cabinet, deux mâchoires inférieures, ayant des dents; elles auraient été trouvées à *Feldsberg*, près de la frontière de Moravie.

Ce sont là tous les débris de cet animal que l'on connaissait lorsque Cuvier publia la première édition de son œuvre; mais cet auteur les a étudiés avec l'attention et la perspicacité qui lui sont universellement reconnues en matière de zoologie et de paléontologie, et il a vu que, malgré la grande analogie qui existe entre ces mâchoires et celle du *tapir*, l'on n'avait point affaire à un tapir, ses dimensions étant beaucoup plus grandes, et il l'a appelé, pour cette raison, le *tapir gigantesque*.

Tandis que Cuvier travaillait à une nouvelle édition de son ouvrage *rechercher sur les ossements fossiles*, l'on faisait, toujours en France, deux nouvelles découvertes, l'une à *Carlat*.

departamentulü *Ariège*, aşezatü lângă riulü *Sèze*, şi alta la *Chevilly* în câmpia *Beauce*, pre drumulü de la Paris la Orleans, şi la trei leghe la Nordü de ultimulü oraşü. Cea d'întiü consista în *cinci măsele* şi fragmente de măsele, într'unü *radius* (?) sfărîmatü la ambele extremităţi şi într'o porţiune a capului unui altü *radius*. Cea de a doua descoperire cea de la *Chevilly*, consista în patru dinţi găsiţi într'o groapă de nisipü, împreună cu dinţi de *Rinoceros* şi cu o măsea de *Mastodon Angustidens*.

În fine unü altü fragmentü de măsea descoperitü, la *Avaray* pe clina meridională a văii Loarei, în provincia *Beauce*, între *Mer* şi *Beaugency*, departamentulü *Loire-et-Cher*, şi găsită asemenea împreună cu fragmente de *Mastodon* şi de *Rinoceros*.

Cuvier studiindü aceste noë rămăşiţe le a găsit asemenea cu cele precedente, dar fiind-că difereau mult în dimensiuni, le-a atribuit *altei speţe* de Tapirü giganticü.

«Pre acestü micü numărü de bucăţi trebuie să stabilesc, ñice Cuvier, caracterele animalului meu, şi chiar, cu toată aseănarea lor de formă, se poate bănuî, din cauza diferenţei lorü de mărime, că nu provin *toate de la o singură speţă.*» ¹⁾

Mai departe Cuvier este şi mai categoricü. Comparîndü dimensiunile măselelorü studiate mai înainte cu cele găsite în urmă la *Chevilly* şi *Carlat-le-Comte*, el le găseşte pre acestea mult mai mici.

«Dacă amü pune aceşti germenî (măselele primei den-

¹⁾ Cuvier. — Recherches sur les ossements fossiles. — Nouvelle edition, — 1822, T. II. 2-eme partie, page 169.

le-Comte, petite ville du département de l'*Ariège*, sise sur la rivière de *Sèze*, l'autre à *Chevilly*, dans la campagne de la *Beauce*, sur le chemin de Paris à Orléans, à trois lieues au N. de cette dernière ville. La première se composait de cinq molaires, de fragments de molaires, d'un *radius* (?) brisé aux deux extrémités, et d'un morceau de la tête d'un autre *radius*. Le second dépôt, celui découvert à *Chevilly*, se composait de quatre dents; elles furent trouvées dans une carrière de sable, mêlées à des dents de *Rhinoceros* et à une molaire de *Mastodon Angustidens*.

Enfin un autre fragment de molaire, découvert à *Avaray*, sur la pente méridionale de la vallée de la Loire, dans la *Béauce*, département de *Loir-et-Cher*, entre *Mer* et *Beaugency*. Elle fut également trouvée avec des fragments de *Mastodon* et de *Rhinocéros*.

En étudiant ces nouveaux débris, Cuvier les a trouvés semblables aux précédents; comme cependant ils différaient par leurs dimensions, il les attribua à une autre espèce du *Tapir* gigantesque.

«C'est sur ce petit nombre de pièces que je dois, dit Cuvier, établir les caractères de mon animal, et même, malgré leur ressemblance de forme, on peut soupçonner, à cause de leurs différences de grandeur, qu'elles ne viennent pas toutes d'une seule espèce¹⁾.»

Plus loin, Cuvier est encore plus catégorique. En comparant les dimensions des mâchoires étudiées auparavant avec celles des mâchoires rencontrées postérieurement à *Chevilly* et à *Carlat-le-Comte*, il trouve ces dernières beaucoup plus petites.

«Si on voulait placer ces germes (les molaires de la

¹⁾ Cuvier.—Recherches sur les ossements fossiles.—Nouvelle édition.—1822.
T. II, 2-ème partie, p. 169.

«tițiuni, aut.) la falca superioară și i am compara cu dinți de la *Chevilly* și *Carlat-le-Comte*, lungi și largi de 0,060 (cei l-alți aveau 0,085 lungime și 0,070 lărgime, aut.) se va găsi că-i întrece cu mai bine de un sfert în lungime».

«Se poate considera această diferență destul de mare pentru a constitui o *speță*, de aceea eu întrebuițez expresiunea «*Tapiri Gigantici*» la plural»¹⁾.

Resultă dar că Cuvier recunoștea că măselele găsite, prin dimensiunile lor, nu puteau fi ale unui *tapir* propriu zis, dar fiind că *Lamantinul* și *Kanguroo* au și ei măsele tot cu două coline transversale crenelate și cu două călcâie înainte și înapoi, ar fi putut cine-va considera, dice Cuvier, noul animal ca unul din aceste genuri; la aceasta însă se opune fragmentul de radius găsit la *Carlat-le-Comte*, care se deosebete de al Cangurilor, la cari aceste oase sînt mai subțiratic, și de al *Lamantinului* al cărui radius este de a forma mai triangulară.

«Totul concură, dice Cuvier, pînă în prezent, a apropia animalul nostru de *Tapir* și pînă cîndu nu vom avea probe că dinții săi canini și incisivi, corespund cu aceia ai acestui animal (lamantinul, aut.) sîntem autorizați a-lu ține alăturat cu dînsul (*Tapirul*, aut.)»²⁾.

Aceasta era starea cunoștințelor relative la acest nou animal, cînd la 1828 se făcu la *Eppelsheim*, în *Hessa-Darmstadt*, descoperierea jumătății stîngi a unei fălci inferioare întregi a cărei simfisă era recurbată; această falcă fu așezată în *Museul ducal* din Darmstadt. *Kaup*, direc-

1) Cuvier. — Opera citată pag. 172.

2) Cuvier. — Opera citată pag. 174.

« première dentition, aut.) à la mâchoire supérieure, en les
 « comparant aux dents de *Chevilly* et de *Carlat-le-Comte*,
 « longues et larges de 0,060, (les autres avaient 0,085
 « long. et 0,070 largeur, aut.) on trouverait qu'ils les sur-
 « passent de plus d'un quart en longueur.

« On pourrait croire cette différence assez considérable
 « pour constituer une espèce, et c'est pourquoi j'indique les
 « tapirs gigantesques au pluriel ¹⁾. »

Il résulte de ces lignes que Cuvier reconnaissait que les molaires trouvées ne pourraient, par leurs dimensions, appartenir à un *tapir* proprement dit; mais comme le *lamantin* et le *kangourou* ont eux aussi des mâchoires à deux collines transversales crénelées, et à deux talons situés devant et derrière, on pourrait, dit Cuvier, considérer le nouvel animal comme appartenant à l'un de ces genres; mais à cette solution s'oppose le fragment de radius trouvé à *Carlat-le-Comte*, qui se distingue de ceux du Kangourou, chez lequel ces os sont plus grêles, et de ceux du Lamantin, dont le radius affecte une forme plus triangulaire.

« Tout concourt jusqu'à présent à rapprocher notre
 « animal des *tapirs*, et tant que nous n'aurons pas la preuve
 « que ses dents incisives et canines ne correspondaient pas à
 « celles de ce genre, (Lamentin, aut.) nous serons autorisés
 « à l'y rapporter ²⁾ (le tapir, aut.). »

Tel était l'état des connaissances relatives à ce nouvel animal, lorsqu'en 1828 l'on fit à *Eppelsheim*, dans la *Hesse-Darmstadt*, la découverte de la moitié gauche d'une mâchoire inférieure entière, dont la symphyse était recourbée; cette mâchoire fut déposée dans le *Musée ducal de Darm-*

¹⁾ Cuvier, idem p. 172.

²⁾ Cuvier, idem p. 174.

torulă acestui Museu, descrise, la 1829, această falcă și recunoscă că trebuie creat un nou gen, pe care 'lă numi *Dinotherium* ¹⁾.

«Este cunoscut astăzi, țice Kaup că *Dinotherium* n'are niçi o analogiă cu tapirii, afară numai de dinți cari par a se asemăna. Dar chiar aici, examinând lucru mai de aproape, ne încredințăm îndată că molarii *Dinoteriului* se deosibesc și prin număr și prin formă de aceia ai tapirului» ²⁾.

Kaup însă făcu greșala de a pune fragmentul recurbat de simfisă cu vârful în sus ³⁾, în loc de a-l pune cu el în jos cum se găsește în realitate la acest animal, lucru, asupra căruia însuși Kaup a revenit, în urma găsirei, la 1834 a unei falci întregi tot la Eppelsheim falcă a cării simfisă era recurbată în jos.

«Dar trebuie să recunosc, țice Kap, eroarea ce am făcut la început dînd colților de la falca inferioară a *Dinoteriului* o direcțiune, diametral opusă de aceea ce ei au în realitate» ⁴⁾.

In anul 1835 se făcu o importantă descoperire de către amicul lui Kaup, D-rul Klipstein pe proprietățile sale de la Eppelsheim, era cranul cu falca superioară cu măselele a *Dinoteriului*. Acum capul acestui curios animal care, de mai bine de un secol ocupa pe naturaliști, era cunoscut. Kaup pune falca inferioară găsită la 1833, la Cranul din 1835 și imaginea perfectă a capului *Dinoteriului* era reconstituită :

¹⁾ Δεινός, teribil și θηρσιον, animal.

²⁾ *Kaup et Klipstein*. — Description d'un crane colosale de *Dinotherium Giganteum*, trouvé dans la Province du grand Duché de Hessa-Darmstadt, pag. 3. — Paris 1837.

³⁾ Vezi tabela IV-a din «atlas faisant suite aux Ossements fossils» décrits par J. J. Kaup. 1-ère livraison.

⁴⁾ *Kaup et Klipstein*. Opera citată pag. 3.

stadt. Kaup, le directeur de ce Musée, la décrivit en 1829, et reconnut que l'on devait créer un nouveau genre qu'il appela *Dinothérium*¹⁾.

«Il est reconnu, dit Kaup, maintenant que le Dinothérium n'a aucune analogie avec les tapirs, si ce n'est dans les dents molaires qui paraissent se ressembler. Mais ici aussi, en examinant de près, on se persuade bientôt que les molaires du Dinothérium diffèrent, et par le nombre et par la forme, de celles des tapirs²⁾.»

Mais Kaup commit la faute de retourner le fragment recourbé de la symphise, mettant la pointe en haut³⁾, tandis qu'en réalité elle est dirigée vers le bas. Kaup lui-même est revenu de cette erreur, après la découverte, en 1833, à Eppelsheim, d'une mâchoire entière dont la symphise était recourbée en bas.

«Mais il faut en convenir, dit Kaup, l'erreur que j'ai commise précédemment, en assignant aux défenses de la mâchoire inférieure du Dinothérium une direction diamétralement opposée à celle qu'elles ont réellement⁴⁾. . . .

En 1835, l'ami de Kaup, le Dr. *Klipstein*, fit une importante découverte sur sa propriété d'*Eppelsheim*, celle d'un crâne de Dinothérium, garni de la mâchoire supérieure et des molaires. L'on connaissait enfin la tête de ce curieux animal qui, depuis plus d'un siècle, occupait les naturalistes. Kaup adapta la mâchoire inférieure trouvée en 1833 au crâne de 1835 et la parfaite image de la tête du Dinothérium se trouva ainsi reconstituée.

1) Δείνος, terrible, θήριον, animal.

2) *Kaup et Klipstein*.—Description d'un crâne colossal de *Dinothérium giganteum*, trouvé dans la Province du Grand-Duché de Hesse-Darmstadt, p. 3.—Paris, 1837.

3) *Kaup et Klipstein*, idem p. 3.

4) *Kaup et Klipstein*, idem p. 2.

«In tabela I-ii a atlasului, dice Kaup, este reprezentat profilul capului la care s'a adăogată falca inferioară, pentru a da o idee mai exactă despre totu»¹⁾.

Această descoperire fu așa de importantă în cît, produse o mare mișcare în lumea învățată, și Kaup scrie, la Paris, distinsului naturalist de *Blainville* căruia 'i trimise și unu desen litografiat al capului, făcîndu-î cunoscut că este hotărît să transporteze capul chiar al Dinoteriului la *Paris* și la *Londra* pentru a fi expus, vîdut, și studiat de naturaliști, cu intențiunea de a-lu și vinde vre unu Museu, și întrebă pe de *Blainville* dacă aducerea și expunerea lui la *Paris* ar excita îndestul curiozitatea publicului și a învățaților, și dă să se înțeleagă că din această expunere ar trebui să se scoată și cheltuelile transportului.

Este interesant cred a reproduce aci o parte din această scrisoare a lui Kaup: «Mî permit, dice Kaup, să vî anunț o descoperire care de sigur va face epocă în știință, voiu să vorbesc de descoperirea capului superioru și foarte bine păstrat al Dinoteriului giganteum. . . .

«Acestu capu nu s'a extras de cît cu mari cheltueli și Societatea care a făcut săpăturile are intenția să-lu vîndă, ca să se despăgubească, după ce mai întiîu 'lă va expune la *Paris* și la *Londra*; dar fiind-că călătoria va cere cheltueli noi, ba încă voru fi foarte mari, fiind-că capul are peste unu metru atît în lungime cât și în lărgime și că cu împachetarea nu va trage mai puțin de 12 kintale, am sfătuit'o să consulte, în această privință cîte-va persoane în stare, prin pozițiunea lor, să știe dacă curio-

¹⁾ Kaup et Klipstein, Opera citată pag. 2.

« La planche I de l'atlas représente le profil de la tête, auquel on a ajouté la mâchoire inférieure, afin de donner une idée plus exacte de l'ensemble ¹⁾ ».

Cette découverte était si importante qu'elle produisit un grand mouvement dans le monde savant, et Kaup écrivit à Paris, au distingué naturaliste de *Blainville*, en lui envoyant un dessin lithographique de cette tête, et en lui faisant connaître sa décision de la porter à *Paris* et à *Londres* en original pour être exposée à la vue des naturalistes qui pourraient ainsi l'étudier ; il montrait également son intention de la vendre à un Musée, et demandait à Mr. de *Blainville* si cette tête apportée et exposée à *Paris* exciterait suffisamment la curiosité du public et des savants, et laissait comprendre qu'il désirait de cette exposition de la tête subvenir aux dépenses du transport.

Je crois qu'il est intéressant de reproduire ici une partie de cette lettre de Kaup : « Je prends la liberté de vous annoncer une découverte, qui certainement fera époque dans la science ; je veux parler de la découverte de la tête supérieure, et parfaitement bien conservée du *Dinotherium giganteum*.

« Cette tête n'a pu être extraite sans qu'il en coûtât beaucoup et la société qui a entrepris les fouilles est dans l'intention de la vendre, pour se dédomager, après en avoir fait toutefois une exposition à *Paris* et à *Londres* ; mais, comme le voyage entraînera encore des frais nouveaux, et qui seront même très considérables, puisque la tête a plus d'un mètre, tant en longueur qu'en largeur, qu'avec l'emballage elle ne pèsera pas moins de 12 quintaux, j'ai conseillé de consulter sur ce projet quelques

¹⁾ *Kaup et Klipstein*, idem p. 2.

«sitate a amicilor științei va fi în destul de viu interesată, «pentru ca cheltuelile transportului acestei prețioase bucăți «să nu apese asupra posesorilor actuali.

«In casulă cîndă probabilitatea de izbîndă ar părea «îndestulătoare, capulă Dinoteriului va părăsi Darmsta- «dtulă în luna Noembre viitoră, va trece prin *Țările de «josă* pentru a ajunge la Paris, și de acolo la Londra «unde s'ar afla în Ianuariu sau Februariu»¹⁾.

De Blainville comunicînd această scrisoare a lui Kaup, Academiei, 'i propune să admită ca o parte din cheltuelile transportului acestui capă la Paris să se facă de către Academie, ceea ce ea primește, și capulă Dinoteriului a fost expusă în zilele de 15 și 16 Marte 1837, la Paris.

Studiulă acestui capă, singura parte pozitivă ce se cunoștea din scheletulă acestui animală, a dat naștere la numeroase discuțiuni între învêțați, în privința pozițiunei ce Dinoterium trebuie să ocupe în seria zoologică; am dis singurulă osă cunoscută, pînă la acea epocă, din întregulă corpă ală Dinoteriului, pentru că *radius* de care vorbește Cuvier este pusă în îndoială dacă era de Dinoterium sau de ună altă animală, și despre fragmentulă de omoplată descrisă de Kaup; de Blainville se întrebă:

«Pentru ce este elă de Dinoterium și nu de *Rinoceros* așa de comună în această localitate, sau chiară de «ună *nedințată* gigantică?»²⁾ și D-lă *Albert Gaudry* în importanta sa publicațiune asupra osăminteloră fosile de *la Pikermi*, în Grecia, găsește că omoplatulă descrisă de Kaup

¹⁾ Comptes rendus des séances de l'Academie des sciences vol. III. (1836). — *Tête fossile du Dinoth. Giganteum*, lettre de Mr. Kaup, à Mr. de Blainville, pag. 175.

²⁾ De Blainville. — Ostéologie — Dinoterium.

« personnes en état, par leur position, de savoir si la curiosité des amis de la science sera assez vivement excitée pour que les dépenses du transport de ce précieux morceau ne pèsent pas sur les possesseurs actuels.

« Dans le cas où le succès paraîtraient suffisantes, la tête du Dinothérium quitterait Darmstadt au mois de Novembre prochain, passerait par les Pays-Bas, pour arriver à Paris, et de là à Londres où elle se trouverait en Janvier ou Février ¹⁾ ».

De Blainville, en communiquant à l'Académie cette lettre de Kaup, proposa qu'une partie des frais de transport « de cette tête à Paris fût supportée par l'Académie », ce que celle-ci approuva, et la tête du Dinothérium fut exposée à Paris le 15 et le 16 Mars 1837.

L'étude de cette tête, seul fragment positivement connu comme appartenant au squelette de cet animal, a donné naissance à de nombreuses discussions entre les savants, en ce qui regarde la place que devait occuper le Dinothérium dans la série zoologique. J'ai dit que c'était le seul os jusque-là connu de tout le corps du Dinothérium, parce que l'on mettait en doute si le *radius* dont parle Cuvier appartenait à un Dinothérium ou à quelque autre animal; quant au fragment d'omoplate décrit par Kaup, de Blainville se demande :

« Pourquoi est-il du Dinothérium et non du *Rhinocéros* si commun dans cette localité, ou même de l'*édenté gigantesque* ²⁾ », et Mr. *Albert Gaudry*, dans son *importante publication* sur les ossements fossiles de *Pikermi*, en Grèce, trouve que l'omoplate décrit par Kaup ne ressemble pas

¹⁾ Comptes-rendus des séances de l'Académie des sciences. Vol. III (1836). — *Tête fossile du Dinoth. giganteum*. Lettre de Mr. Kaup à Mr. de Blainville, p. 175.

²⁾ De Blainville, Ostéologie, Dinothérium.

nu seamănă cu celū găsit de Domniasa la Pikermi¹⁾. În cît privește cele două falange pre cari le atribue, mai întîiu Dinoteriului, atît de Blainville, cît și Dumeril le contestează că ar fi ale acestui animalū, și însuși Kaup recunoaște mai în urmă că nu sînt ale Dinoteriului, ci ale unui *nedințatū*, cum ar fi al unui *Pangolinū* sau al unui *Oricterops* :

«Recunosc astă dî, țice Kaup, că cele două falange pre cari le cređusem că sînt de Dinotherium, sînt ale unui altū animalū care făcea parte, de sigur, dintr'unū genū vecinū cu *Pangolinū* sau cu *Oricteropiū* »²⁾.

Eacă acum cum caracterizează Kaup Dinotherium :

«Caracterele Dinoteriului : $\frac{0}{2}$ colți, puși la extremitatea fâlcei inferioare, dirigiați ca și dînsa, de sus în jos și recurbați înapoi ; $\frac{0}{0}$ *Canini* ; $\frac{5}{5}$ *dinți molarî*, din cari al treilea cu *trei coline*, cei l-alți cu *două*, cu excepțiunea primului molarū de la falca inferioară care n'are de cît o *colină* transversală la partea sa posterioară pre cînd el este tăietorū, la partea sa anterioară. În timpulū tineretii animalului, falca superioară are unū molarū supra-numerarū și a doua molară are trei coline ; o *trompă*, o *limbă* îngustă și lungă și *ghiare* pentru a scormoni pămîntul »³⁾.

Kaup recunoaște, ca și Cuvier în oasele Dinoteriului cunoscute pînă la acea epocă *două spețe*.

¹⁾ Albert Gaudry. — Animaux fossiles et géologie de l'Atique, pag. 163. — Paris, 1862.

²⁾ Comptes rendus des séances de l'Académie des sciences, vol. II séance du 3 Avril 1837, page 527.—Sur la place que doit occuper le Dinotherium dans l'échelle animale, extrait d'une lettre de Monsieur Kaup.

³⁾ Kaup et Klipstein.—Description d'un crâne colossale du Dinotherium giganteum trouvé dans la province du Grand Duché de Hesse-Darmstadt, pag. 2, an. 1837.

à celui qu'il a lui-même trouvé à Pikermi¹⁾. Quant aux deux phalanges qu'il avait attribuées d'abord au Dinotherium, aussi bien Blainville que Duméril contestent qu'elles appartiennent à cet animal, et Kaup reconnut lui-même qu'elles n'appartenaient pas à un Dinotherium, mais à un *édenté*, comme par exemple, à un *pangolin* ou à un *oricterops*.

« Je reconnais aujourd'hui, dit Mr. Kaup, que les deux phalanges que j'avais cru pouvoir se rapporter au Dinotherium, proviennent de quelque autre animal, qui appartenait sans doute à un genre voisin des *Pangolins* ou des *Oricterops*²⁾ ».

Voici comment Kaup caractérise le Dinotherium :

« Les caractères du Dinotherium : $\frac{0}{2}$ défenses placées à l'extrémité de la mâchoire inférieure, dirigées, comme elle, de haut en bas et recourbées en arrière, $\frac{0}{0}$ dents canines ; $\frac{5}{5}$ dents molaires (dont la troisième a trois collines, et les autres deux, à l'exception toutefois de la première molaire de la mâchoire inférieure qui n'a qu'une colline transversale à sa partie postérieure, tandis qu'elle est tranchante à sa partie antérieure. Pendant la jeunesse de l'animal, la mâchoire supérieure est douée d'une molaire surnuméraire et la seconde molaire a trois collines, une trompe, une langue étroite et longue et des griffes pour remuer la terre³⁾ ».

Kaup reconnaît comme Cuvier que les os jusque-là connus du Dinotherium appartiennent à deux espèces.

¹⁾ Albert Gaudry. — Animaux fossiles et géologie de l'Attique, p. 163. — Paris, 1862.

²⁾ Comptes-rendus des séances de l'Académie des sciences, vol. II, Séance du 3 Avril 1873, page 527.—Sur la place que doit occuper le Dinotherium dans l'échelle animale ; extrait d'une lettre de Monsieur Kaup.

³⁾ Kaup et Klipstein.—Description d'un crâne colossal du Dinotherium giganteum trouvé dans la province du Grand-Duché de Hesse-Darmstadt, p. 2, an. 1837.

«După unŭ examenŭ mai de curând acestŭ genŭ se subdivide în două spețe, ceea-ce D. Cuvier presupusese de la început, ȃice Kaup¹⁾).

Pre una din aceste spețe o numește *Dinotherium giganteum*, ea avea 18 picioare de lungime; pre cea-l-altă o dedică lui Cuvier și o numește *Dinotherium Cuvieri*, aceasta avea numai 15 picioare de lungime; la aceasta din urmă se referă falca de la *Comminge* și măselele de la *Carlat-le-comte* și de la *Chevilly*.

Discuțiunile urmate între învățați în privința locului ce *Dinotherium* trebuie să ocupe în seria zoologică.

Cuvier care, pentru prima oară a vorbit în mod mai special despre acestŭ animalŭ, 'lŭ aseamnă, după cum am văduț mai sus, cu *tapirulŭ*, dar cu unŭ tapirŭ giganticŭ, și în consecință, el 'lŭ numește *Tapirus giganteus*.

Kaup la începutŭ, (1832) pune *Dinotherium* printre *Nedințate*, fără a se da în lături să admită că ar putea face parte și din familia *Balenelor erbivore*.

«Cătŭ pentru mine, 'lŭ puiŭ, ȃice Kaup, ca a cincea și ultima familie din clasa *nedințatelor*, admițend cu toate acestea *posibilitatea*, ca elŭ să facă parte din familia *Balenelor erbivore*»²⁾.

Mai tirdiŭ însă în urma observațiunilor prezentate de de *Blainville*, *Isidor Geoffrois St. Hillaire* și *Dumeril* în sînulŭ Academiei de științe, *Kaup* revine asupra primei sale

¹⁾ Jean Jacques Kaup. Descriptions d'ossements fossiles des Mammifères connus jusqu'à présent qui se trouvent au Musée grand-ducale de Darmstadt. — 1 er cahier, pag. 2. Darmstadt 1832.

²⁾ Kaup și Klipstein. Opera citată, pag. 9.

«D'après un examen plus récent, ce genre se subdivise en deux espèces; ce que M. de Cuvier avait déjà supposé¹⁾.»

Une de ces espèces, il la nomme *Dinothérium giganteum*. Elle avait 18 pieds de longueur. De l'autre, il fait hommage à Cuvier, l'appelant *Dinoth. Cuvieri*; elle n'avait que 15 pieds de longueur. C'est à cette dernière qu'appartiennent la mâchoire de *Comminge* et les molaires de *Carlat-le-Comte* et de *Chevilly*.

Discussions qui eurent lieu entre les savants au sujet de la place que devait occuper le Dinothérium dans la série zoologique.

Cuvier, qui le premier s'est plus spécialement occupé de cet animal, lui trouve, comme nous l'avons dit plus haut, des ressemblances avec le *tapir*, mais avec un tapir géant, et en conséquence il l'appelle *Tapirus giganteus*.

Kaup range d'abord, (1832) le Dinothérium parmi les *Edentés*, tout en reconnaissant qu'il pourrait faire partie de la famille des *Baleines herbivores*.

«Quant à moi je le place, dit *Kaup*, comme cinquième et dernière famille, dans la classe des *édentés*, en admettant cependant la *possibilité* qu'il appartienne à la famille des *Baleines herbivores*²⁾».

Plus tard cependant, à la suite des observations présentées par de *Blainville*, *Isidore Geoffroi St. Hillaire* et *Duméril* au sein de l'Académie des sciences, *Kaup* revient

¹⁾ Jean Jacques *Kaup*.—Description d'ossements fossiles de mammifères inconnus jusqu'à présent qui se trouvent au Musée Grand-Ducal de Darmstadt. — 1-er Cahier, pag. 2.—Darmstadt, 1832.

²⁾ *Kaup* et *Klipstein*, idem, p. 9.

clasificări și pune *Dinotherium* printre *pachidermele propriu* duse, într'unu genū vecinū cu *ipopotamulū* 1).

De Blainville, atît la 1836, după desemnulū trimisū de Kaup, cît și la 1837 cînd a studiat capulū Dinoteriului, adusū deja la *Paris*, este de părere că el este unū *animalū de apă* și 'l pune ca genū de mamiferū dintre *Sirenide*, și în special din familia *Dugongilor* și *Lamantinilor*.

«*Dinotherium*, țice de *Blainville*, a format unū genū de mamiferū alū familiei *Dugongilorū* și *Lamantinilorū*, care și ea face parte din ordinea de organizare pre cari le am numit *Gravigrade*, din cauza mersului lorū greoiū și a cării primă familiă este formată de *Elefanți* 2).

Intr'o ședință următoare a Academiei de științe, de *Blainville*, complectând prima sa opiniune asupra Dinoteriului țice:

«Este unū animalū din familia *Lamantinilor* avēndū, ca *Dugongiū* cel puțin o pereche de lungi incisivi, mai mult saū mai puțin recurbați, în formă de colți dar la falca inferioară, în loc de a fi la cea superioară, și dinți molari cu două coline transversale ca la *Lamantini*, dar în număr de *cinci* în loc de *șapte*, la fie-care parte a acelorū două fălci, afară numai *dacă* nu aū fost unii caduci; fiind de două și de trei ori mai mare de cît cei mai mari din *Lamantini* cari există astă-đi, și trăind la îmbucăturile marelor fluvii, saū pe marginea lor, servindu-se, de sigur, de colții săi inferiori ca de unū felū de greblă, pentru a

1) Sur la place que doit occuper le *Dinotherium*, dans l'échelle animale — extrait d'une lettre de Mr. Kaup. — Comptes rendus des séances de l'Academie des sciences, pag. 527. vol. IV, 1837.

2) De *Blainville*. — Note sur la tête du *Dinotherium giganteum* actuellement a Paris. — Comptes rendus des séances de l'Academie de sciences, vol. IV, 1837, pag. 422.

sur sa première classification et range le Dinothérium parmi les *pachydermes* proprement dits, dans un genre voisin de l'*hippopotame* ¹⁾.

De *Blainville*, aussi bien en 1836, jugeant d'après le dessin envoyé par Kaup, qu'en 1837, jugeant d'après l'étude qu'il avait faite de la tête du Dinothérium, déjà arrivée à *Paris*, est d'avis que c'est un *animal aquatique*, et voit en lui un genre de mammifère *sirénide*, et spécialement de la famille des *Dugongs* ou des *Lamantins*.

«Le Dinothérium, dit de *Blainville*, a constitué un genre de mammifères de la famille des *Dugongs* et des *Lamantins*, laquelle elle-même fait partie de l'ordre ou du degré d'organisation que nous avons nommé *gravi-grades* à cause de leur marche pesante, et dont la première famille est formée par les *éléphants* ²⁾».

Dans une autre séance de l'Académie des sciences, de *Blainville*, pour compléter sa première communication sur le Dinothérium, ajoute :

«C'était un animal de la famille des *Lamantins*, ayant comme les *Dugongs* au moins une paire de longues incisives plus ou moins exsertes en forme de défenses, mais à la mâchoire inférieure au lieu d'être à la supérieure, et des dents molaires à double collines transverses comme dans les *Lamantins*, mais en nombre de *cinq*, au lieu de *sept* à chaque côté des deux mâchoires, à moins qu'il n'y en ait eu quelques-unes de caduques, atteignant deux ou trois fois la taille de nos plus grands *Lamantins* actuellement existants, et vivant à l'embouchure des grands fleuves ou sur leurs bords, se servant sans doute de ses

¹⁾ Sur la place que doit occuper le Dinothérium dans l'échelle animale.—Extrait d'une lettre de Mr. Kaup. — Comptes-rendus des séances de l'Académie des sciences, p. 527. Vol. IV, 1837.

²⁾ De *Blainville*.—Note sur la tête du Dinothérium giganteum actuellement à Paris.—Comptes-rendus des séances de l'Académie des sciences, vol. IV, 1837.

«smulge plante mai mult sau mai puțin lemnoase cu cari
 «se hrănea și pre cari le măcina cu molarii săi, dispuși
 «cam ca acele instrumente făcute pentru a sfărâma cînepa
 «înainte de a o tăia».

«*Dar avea saii nu avea el patru membre?*» adică era
 «el riguros apatic și înzestrat cu o *pereche* de picioare
 «anterioare dispuse ca *înotătoarele* la Lamantini? sau avea
 «el *două* perechi de membre proprii pentru înotare ca
 «*Morșii* al căror grad de organizare este de carnivori,
 «sau pentru a umbla ca *Mastodonții?*» acestu lucru este în
 «acestu moment, *destul de greu* de a decide cu elemen-
 «tele pre cari le posedăm de și ar fi în acestu moment
 «mai multe probabilități pentru *prima* opiniune. O singură
 «vertebră și mai cu seamă o vertebră caudală ar fi de a-
 «juns; dar ea ne lipsește»¹⁾,

În aceeași ședință și tot asupra aceluiași subiect, *Dumeril* se unește în totul cu părerea lui de *Blainville*.

Isidore Geoffroy St. Hillaire însărcinat de Academia franceză ca să facă un raport verba'lu asupra lucrării DD. Kaup și *Klipstein*, relativ la capul colosal de *Dinotherium* de la *Eppelsheim* și amână raportul său pînă după sosirea capului de *Dinotherium* la Paris, în urmă însă a opiniunilor exprimate în această privință de de *Blainville*, *Is. Geoff. St. Hillaire* admite și el părerea lui de *Blainville* cu o *rezervă*, acea de a se observa suturile oaselor craniului și diferite alte amănunte ale structurei și ale osificării, după ce craniul va fi curățat de substanțele aglutinante cu care a trebuit să fie acoperit craniul pentru a putea fi scos întregu din nisipurile de la *Eppelsheim* ²⁾.

¹⁾ Addition de Mr. de *Blainville* à sa première communication.— Comptes-rendus des séances... T. IV, 1837. pag. 427.

²⁾ Comptes Rendus, idem, idem, pag. 429.

« défenses inférieures comme d'une sorte de râteau, pour
 « arracher les plantes plus ou moins ligneuses, dont il se
 « nourrissait, et qu'il broyait avec ses mâchoires disposées
 « un peu comme ces instruments propres à briser le chanvre
 « avant de le tailler.

« *Mais avait-il ou n'avait-il pas quatre membres ?* c'est-
 « à-dire était-il rigoureusement aquatique et pourvu d'une
 « seule paire de pieds antérieurs disposés en nageoires,
 « comme les Lamantins; ou bien avait-il deux paires de
 « membres propres à nager, comme les *Morses*, d'où le
 « degré d'organisation des carnassiers: ou à marcher comme
 « les *Mastodons*? c'est ce qu'il est en ce moment assez dif-
 « ficile de décider avec les éléments que nous possédons,
 « quoiqu'il y ait cependant beaucoup plus de probabilités
 « pour la première opinion. Une seule vertèbre, et surtout une
 « vertèbre caudale, suffirait, mais elle nous manque encore ¹⁾ ».

Dans la même séance, parlant du même objet, *Duméril* s'unit en tout à l'avis de *Mr. de Blainville*.

Isidore Geoffroi St. Hillaire, chargé par l'Académie de faire un rapport verbal sur le travail de MM. *Kaup* et *Klipstein*, relatif à la tête colossale du *Dinotherium* d'*Ep-pelsheim*, ajourna son rapport jusqu'à l'arrivée de cette tête à Paris. Plus tard, voyant les opinions émises à ce sujet par de *Blainville*, il admit lui aussi ces opinions, avec cette réserve qu'il fallait étudier les sutures des os du crâne et différents autres détails de la structure et de l'ossification, après que le crâne aurait été nettoyé des substances agglutinantes dont on avait dû le recouvrir pour permettre son extraction en entier des sables d'*Eppelsheim* ²⁾.

¹⁾ Addition de *Mr. de Blainville* à sa première communication. — Comptes-rendus des séances de l'Académie des sciences. — T. IV, 1873, p. 427.

²⁾ Comptes-rendus, etc., idem, p. 429.

Profesorul *W. Bukland* deja de la descoperirea de la Eppelsheim a primei fălci inferioare a Dinoteriului a fost de părere că elu este un animalu de apă, care a trebuit să trăiască în *lacuri de apă dulce* sau în riuri, căci: «se pare, dice «Buckland, o imposibilitate mecanică, ca o armatură a fălcei inferioare aproape de 4 picioare de lungă, care la căpătiulul său mai era încărcată încă cu dinți monstruoși, să nu fi fost împovărătoare în celu mai mare gradu pentru unu animalu terestru. Inșă această parte nu ar fi fostu tot ast-fel pentru unu animalu mare care era destinatū să trăiască în apă; și înclinarea ce o are familia tapirilorū de care se apropia mai mult Dinoteriulū, nedă probabilitatea că și acesta a trăitū în lacurile de apă dulce sau în riuri» ¹⁾.

Straus într'o scrisoare adresată Academiei de științe din Paris, consideră și el ca și de Blainville pe Dinotherium ca unu animalu *apaticū* și 'lū pune printre *Cetacei*, dar se bazează pre alte considerațiuni de cit numai pre aceea a turtirei părții posterioare a cranului, pre care s'au basat toți aceea cari, ca și de Blainville, au făcut din Dinoteriū unu animalu *apaticū*. *Straus* se basa, mai cu seamă, pre forma condilelor occipitale.

«Atribuind Dinoteriului o viață cu totul apatică, dice *Straus*, mă basez mai cu seamă pre dispozițiunea condilelor occipitale, dispozițiune care probează că seria vertebrelor gitului și prin urmare și a vertebrelor dorsale era într'o direcțiune *orizontală*, ceea ce nu poate să se găsească la nici unu mamiferū terestru» ²⁾.

¹⁾ *W. Bukland*. — Über den Bau und die mechanische Kraft des Unterkiefers des Dinotherium, Leonard und Bron. Neues Jahrbuch für Mineralogie, 1835.

²⁾ *Straus*. Considerations sur le genre de vie du Dinotherium et sur la place qu'il convient de lui assurer dans une distribution naturelle des mammifères, Comptes rendus des séances de l'academie des sciences, p. 529, tome IV. 1837.

Le professeur *W. Buckland* avait été d'avis, dès la découverte faite à Eppelsheim de la première mâchoire inférieure du Dinothérium, qu'elle appartenait à un animal aquatique, qui avait dû vivre dans des *lacs d'eaux douces*, ou dans des rivières, car : « il nous semble, dit Buckland, tout à fait impossible, mécaniquement, qu'une telle arme que la mâchoire inférieure, longue de près de 4 pieds, et qui était encore chargée à son extrémité de dents monstrueuses, n'ait pas été la plus lourde des charges pour un animal terrestre. La question n'était plus la même pour un grand animal destiné à vivre dans l'eau, et le penchant naturel de la famille des tapirs, dont se rapproche le plus le Dinothérium, nous est une probabilité que celui ci a vécu également dans des lacs d'eau douce ou dans des rivières¹⁾ ».

Straus, dans une lettre adressée à l'Académie des sciences de Paris, considère lui-même, comme de Blainville, le Dinothérium comme un animal *aquatique*, et le range parmi les *Cétacés*; mais il se basait sur d'autres considérations que celle de l'aplatissement de la partie postérieure du crâne, qu'avaient seule envisagée tous ceux qui, comme de Blainville, avaient fait du Dinothérium un animal *aquatique*. *Straus* se basa principalement sur la forme des condyles occipitales.

« En attribuant au Dinothérium une vie entièrement aquatique, je me fonde principalement sur la disposition de condyles occipitaux, disposition qui prouve que la série des vertèbres du cou, et par suite, celles des vertèbres dorsales, était dans une direction *horizontale*, ce qui ne saurait avoir lieu chez aucun mammifère terrestre²⁾ ».

¹⁾ *W. Buckland*.—Über den Bau und die mechanische Kraft des Unterkiefers des Dinotherium.—Leonard und Bran.—Neues Jahrbuch für Mineralogie, 1895.

²⁾ *Straus*.—Considérations sur le genre de vie du Dinothérium et sur la place qu'il convient de lui assigner dans une distribution naturelle des mammifères.—Comptes-rendus des séances de l'Académie des sciences, p. 529, t. V, 1837.

Intrând apoi în mai multe considerațiuni, în privința formei și pozițiunei condilelor la bipede și la cuadrupede în raport cu vertebrele gâtului și prin urmare a susținerii capului, Straus adaugă :

«In Dinoteriü, luând planulü dinților molarî ca orizontalü, condiliile occipitali sînt dirigeați oblicamente îndărăt și în sus, ceea-ce este cu totul *incompatibilü cu viața terestră*, dar *foarte potrivit* și posibil pentru unü animalü apaticü ale cărui toate părțile corpului și prin urmare și capulü sînt susținute direct de apă. Dar pentru aceasta trebuie ca și vertebrele cervicale să fie dirigeate îndărăt, cum aceasta se găsește în adevăr, la balene și la pești, Acestü întiiü și principalü caracterü se găsește apoi susținutü de turtirea pre care o presintă occipitalulü, la fața sa supraposterioară, pentru a procura planulü de fixare al muschilor extensori ai capului. Această turtire a fost deja constatată ca unü caracterü pre care Dinoteriulü 'lū are comunü cu balenele, dar nu indică prin el însuși viața apatică» și în fine conchide: «Ast-fel nu pentru-că Dinoteriulü presintă în comun cu balenele turtirea părții supraposterioare a cranului, eü cred că trebuie să 'lū consider ca unü cetaceü, ci pentru-că viața apatică este o condițiune a acestei turtiri și la unulü și la cei-l-alti».

Straus nu admite nici el o viață de *amfibiü*, animal care trăește, cînd în apă cînd pe uscatü, cum consideră unii din învățați pe Dinoteriü.

«Dispozițiunea condilelor occipitale, ȳice Straus, probează asemenea că Dinoteriulü era *nu unü amfibiü*, ca ipopotamii, focle și chiarü Lamantiniü, dar unü animalü care ca cetaceii ordinarî nu putea să iasă nici o dată din

Entrant ensuite dans l'exposé de plusieurs considérations en ce qui regarde la forme et la position des condyles chez les bipèdes et les quadrupèdes, dans leur rapport avec les vertèbres du cou, et par suite le mode de porter la tête, Straus ajoute :

« Or dans le Dinothérium, en prenant le plan des dents molaires comme horizontal, les condyles occipitaux sont dirigés obliquement en arrière et en haut, ce qui est tout à fait *incompatible avec une vie terrestre*, mais *parfaitement* possible chez un animal aquatique, dont toutes les parties du corps et la tête par conséquent, sont directement soutenues par l'eau. Or pour cela il faut aussi que les vertèbres cervicales soient dirigées en arrière, comme cela a lieu en effet chez les baleines et les poissons. Ce premier et principal caractère se trouve ensuite appuyé par l'aplatissement que présente l'occipital à sa face supra-postérieure, pour fournir le plan d'attache aux muscles extenseurs de la tête. Cet aplatissement a déjà été signalé comme un caractère que le Dinothérium a de commun avec les baleines, mais non comme indiquant par lui-même une vie aquatique ; et enfin il conclut : Ainsi ce n'est pas parce que le Dinothérium présente en commun avec les baleines l'aplatissement de la partie supra-postérieure du crâne, que je crois devoir le considérer comme un cétacé, mais parce que la vie aquatique est une condition de cet aplatissement chez l'un et les autres. »

Straus n'admet pas qu'il y ait une vie *d'amphibie*, un animal qui vive tantôt dans l'eau, tantôt sur terre, tel que quelques savants considèrent le Dinothérium.

« La disposition des condyles occipitaux prouve aussi que le Dinothérium est *non pas un amphibie*, comme les hippopotames, les phoques, et même les Lamantins, mais un animal qui, à l'instar des cétacés ordinaires, ne pouvait

«apă afară numai dacă am admite condițiuni de organi-
 «sare extraordinară, cum arū fi dacă am presupune, de
 «exemplu că animalulū avea apofizele spinoase ale verte-
 «brelor gîtului și ale celor dorsale, de o lungime peste
 «măsură de mari, capabile să procure puncturi de inserțiune
 «la niște mușchi enormi pentru ca să poată susține liber
 «capulū afară din apă» 1).

După ce admite o viață cu totul apatică a Dinote-
 riului, Straus, se întrebă care a putut fi regimulū său
 alimentarū? și luândū în considerare forma măselelorū, lipsa
 caninilor și a incisivilor, afară de colții de la falca in-
 ferioară; forma cu totul plană a cavității glenoidale, ceea
 ce probează că falca se bucura de o mișcare laterală
 foarte propriă pentru a sfărîma (măcina) alimentele, con-
 chide că Dinoteriulū nu a putut fi de câtū *erbivorū*.

Dinotherium, mai recunoaște Straus, a trebuit să aibă
o trompă, căci din cauza condilelorū occipitale i-arū fi fost
 aproape imposibil să și lase capulū în josū pentru a-și lua
 hrana de pe pămîntū, cu atît mai mult, că la aceasta 'lū
 împedeca și lungimea și direcțiunea celorū doi colți; tre-
 buia prin urmare ca să-și ia alimentele ca elefanții prin
 mișloculū unei *trompe*.

«Existența acestei trompe, ȳice Straus, pre care D-lū
 «de Blainville o consideră celū puținū ca îndoioasă, este
 «încă probată, prin capulū ososū și prin marea lărgime și
 «dispozițiune a orificiilor găurilor nasale» 2).

In privința rolulū colțilorū recurbați în jos ai Dino-
 teriului Straus nu se unește cu Kaup, nici cu de Blain-
 ville cari credeaū că ieī aū servit animalulū pentru a

1) *Straus*. — Opera citată, p. 329. T. IV. 1837.

2) *Straus*. — Opera citată. P. IV, 1835, pag. 529—530.

« jamais sortir de l'eau, à moins toutefois d'admettre des conditions d'organisation extraordinaire, comme, de supposer par exemple que l'animal avait les apophyses épineuses des vertèbres du cou et du dos, d'une longueur démesurée, capable de donner attache à des muscles énormes pour soutenir librement la tête hors de l'eau ¹⁾ ».

Après avoir admis pour le Dinothérium une vie tout-à-fait aquatique, Straus se demande quel a pu être son régime alimentaire et, prenant en considération la forme des mâchoires, le manque de canines et d'incisives, excepté les défenses de la mâchoire inférieure, la forme tout-à-fait plane de la cavité glénoïdale, ce qui prouve que cette mâchoire jouissait d'un mouvement latéral très-propre au broiement des aliments, il conclut que le Dinothérium n'a pu être qu'un *herbivore*.

Straus reconnaît également que le Dinothérium a dû avoir une *trompe*, car les condyles occipitales le mettaient presque dans l'impossibilité de baisser la tête pour ramasser sa nourriture à terre, d'autant qu'il en était encore empêché par la longueur des deux défenses. Il devait donc, pour se nourrir, saisir les aliments au moyen d'une *trompe*.

« L'existence de cette trompe, que Mr. de Blainville regarde comme au moins douteuse, est encore indiquée sur la tête osseuse par la grande largeur et la disposition des orifices des fosses nasales ²⁾ ».

Quant au rôle des défenses du Dinothérium, recourbées à leur partie inférieure, Straus ne peut s'unir à l'opinion de Kaup, et de de Blainville, qui croyaient qu'elles

¹⁾ *Straus, idem, p. 529. T. IV, 1837.*

²⁾ *Straus, idem, t. IV, 1837, p. 529-530.*

scormoni pământul ca să scoată rădăcinile, căci atunci, dice Straus, ieî ar fi fost multă mai tociți de cât sînt în realitate acești colți, cari sînt aproape intacti; el crede că colții aû servit animalului numai ca instrumente de apărare ca și aceia ai elefanților.

După toate aceste considerațiuni Straus conchide indicându locul ce după dînsul trebuie să ocupe Dinoteriul în grupa mamiferelor și se exprimă în modul următor :

«In sfîrșit relativ la locul ce Dinoteriul trebuie să ocupe în clasa mamiferelor, eû cred că el formează, printre *cetacei*, o familie a parte, stabilind trecerea de la pachiderme la cetacei. Ipopotamul, printre pachiderme, ar forma prima treaptă care ar conduce la această nouă familie, după cum *vidrele* fac pentru carnivore, prima treaptă care conduce, prin foce, și Morși, la Lamantini»¹⁾.

De și numeroase măsele și fragmente de fălci se găsiseră, de atunci în coace, atît în diferite state din Europa, cît și în India, totuși exista mare nesiguranță despre grupa de mamifere la care trebuie atribuit Dinoteriul. Această nesiguranță provenea din faptul că nu se găsise și membrele acestui animal său pentru că acelea ce i se atribuiseră, se găsiseră în culcușuri, în cari se află și *Mastodonti*, și alte pachiderme mari, și nu se putea ști căruia din aceste animale aû aparținut. *Lartet* descoperise în sudul Franței mari oase de membre pe cari le atribuiseră *Dinoteriului*, dar în opera sa: *Notice sur la colline de Sansan* (1851), nu le descrie în cât incertitudinea continuă printre învățați; așa *Falconer* (1846), descoperind la Perim, în India, un fragment de măsea de Dinot-

¹⁾ Straus. Opera citată.

servaient à l'animal pour fouiller la terre afin d'en extraire les racines, car, dit Straus, ces dents auraient été plus usées qu'elles ne le sont en réalité. Il croit que ces défenses ont servi, comme à l'éléphant, rien que d'armes pour se défendre.

A la suite de toutes ces considérations, Straus conclut en indiquant la place que selon lui doit occuper le Dinothérium dans le groupe des mammifères et il s'exprime ainsi :

«Enfin, relativement à la place que le Dinothérium doit occuper dans la classe des mammifères, je crois qu'il forme, parmi les *cétacés*, une famille à part faisant le passage des pachydermes aux *cétacés*. L'hippopotame, parmi les pachydermes, formerait le premier échelon qui conduirait à cette nouvelle famille, comme les loutres font, pour les carnassiers, le premier échelon qui conduit par les phoques et les morses aux Lamantins¹⁾».

Quoique de nombreuses molaires et fragments de mâchoires eussent été depuis trouvées dans différents états de l'Europe et dans l'Inde, il existait néanmoins une grande incertitude sur le groupe de mammifères auquel devait être attribué le Dinothérium. Cette incertitude provenait de ce que l'on n'avait pas trouvé les membres de cet animal, ou de ce que les membres qu'on lui avait attribués s'étaient rencontrés dans des gisements où se trouvaient également des *Mastodontes* et d'autres grands pachydermes; l'on ne pouvait donc savoir à quel animal appartenait un membre donné. *Lartet* avait découvert, dans le Sud de la France, de grands os qu'il avait attribués au *Dinothérium*, mais, dans son œuvre: «*Notice sur la colline de Sansan*» (1851), il s'abstient de les décrire, de sorte que l'incertitude con-

¹⁾ *Straus, idem.*

rium pre care o descrie, pune acestu animalu printre *Proboscidiene*.

Gervais (1848) pune ca și *Falconer* pe *Dinoteriu* cu *Mastodonte*le printre *proboscidiene*, pre când *Wagner* (1850); *Girard* (1851) și *Pictet* (1852) 'lă consideră ca unu mamiferu *apaticu* și 'lă pune printre *Sirenide*. Tot ast-fel și *Burmester* (1851), 'lă consideră ca unu monstru giganticu, lungu de 15—20 de picioare care se nutrea cu plante, avea gătă scurtu și grosu, cu un corpă puternicu și cu piciore *înotătoare ca la Morși* și care ca *sirenidele* se ducea cu plăcere la gurele marelor fluvii și întrebuința colții săi pentru a-și sprijini corpulă la mală și pentru a desrădăcina plante *apatice* ¹).

Pomel (1854) pune *Dinotherium* cu *Elefanții* și *Mastodonții* printre *proboscidiene*. *Bronn* (în *Lethaea* III pag. 803) 'lă pune între *sirenide* și *Pachiderme*. *Agasis* 'lă pune între *cetacei* și *erbivore*. Toate acestea diverginte păreri și incertitudini proveneau din causă că capulă său semăna cu al mamiferului *apaticu*, *Lamantinulă*, și că nu i se cunoseau membrele sale în mod sigur.

Wagner (1857) atribue *Dinoteriului* unu *radius* și unu *cubitus*, ce i-au fost trimise de la *Pikermi*, dar acestea sîntu contestate de *D. Gaudry*.

«După descrierea dată, ȕice *D* sa, presupuiu că aceste oase *nu aparțin Dinoteriului*, ci *nedințatului* pre care l'am numit, *Ancylotherium*».

¹ *O. Weinsheim* — Über *Dinotherium Giganteum* Kaup. In *Paläontologische Abhandlungen*. Herausgegeben von *W. Dames* und *E. Kayser*. Erster Band. Heft 3, pag. 7. Berlin 1883.

tinua de régner parmi les savants. C'est ainsi que *Falconer* (1846), découvrant à *Périm*, dans l'Inde, un fragment de mâchoire de Dinothérium, range, en la décrivant, cet animal parmi les *Proboscidiens*.

Gervais (1848) range, comme *Falconer*, le Dinothérium et le Mastodonte parmi les proboscidiens, tandis que *Wagner* (1850), *Girard* (1851) et *Pictet*, (1852) le considèrent comme un mammifère *aquatique*, et le rangent parmi les *Sirénides*. De même *Burmester* (1851) le considère comme un monstre gigantesque, long de 15—20 pieds, qui se nourrissait de plantes, avait le *cou gros et court*, un corps puissant, des pieds *nageants, comme ceux des Morses*, et qui, comme les *Sirénides*, fréquentait volontiers l'embouchure des grands fleuves, et se servait de ses défenses pour appuyer son corps au rivage, et déraciner des plantes aquatiques ¹⁾.

Pomel (1854) place le Dinothérium avec les Eléphants et les Mastodontes parmi les proboscidiens. *Bronn* (dans *Lethæa* III, page 803) le range entre les *Sirénides* et les *Pachydermes*, *Agasis* entre les *cétacés* et les *herbivores*, et toutes ces opinions divergentes et incertaines provenaient du fait que sa tête ressemble à celle du mammifère aquatique le Lamantin, et qu'on n'avait pas des données sûres quant à ses membres.

Wagner (1857) attribue au *Dinotherium* un *radius* et un *cubitus*, qui lui furent envoyés de *Pikermi*, mais Mr. *Gaudry* conteste cette attribution.

«D'après sa description, dit-il, je suppose que ces pièces n'appartiennent pas au Dinothérium, mais à l'*édenté* que j'ai appelé *Ancylotherium*.

¹⁾ *O. Weinsheimer*.—Über *Dinotherium giganteum* Kaup.—In *Paläontologische Abhandlungen*, herausgegeben von W. Dames und E. Kayser.—Erster Band. Heft 3, pag. 7.—Berlin, 1883.

«Se vede dar că, pînă în prezentă (1862 aut.) mari nesiguranțe pot să existe în privința *membrelor* Dinoteriului. Aceasta și esplică contradicțiile opiniunilor date «asupra acestui fosil» ¹⁾).

De și învățatul membru al Academiei de științe care a găsit în importanțele sale săpături de la *Pikermi* ună *tibia* unită cu *peroneul* și trei oase *meta-carpiene* isolate pre cari le atribue Dinoteriului și pre care 'lă consideră ca probascidiană, basîndu-se mai cu seamă pre mărimea acestui os, os care de altmintrelea se deosibește de al genurilor acestei grupe: *Mastodon* și *Elephas*, prin *deprimarea* în toată întinderea acestui *tibia*, lucru ce nu există la cele alte probascidiane, D-lă Gaudry însă, în adevărată învățat și precauțios, se *îndoește* oare-cum de atribuțiunea ce face, și să exprimă ast-fel.

«*Dinotherium* prin membrele sale se deosebește de «*tapir*», de *ipopotam* și mai cu seamă de *dugongi* și *la-mantini*, fiind-că acești din urmă nu aū membrele posterioare. Mastodonții și Elefanții se apropiă mai mult de «dînsul și cu toate acestea diferențele cari 'i separă de el «sînt mai considerabile de cât acelea prin cari Mastodonte se deosibește de Elefanți. Forma comprimată a tibiei «ar putea face să se creadă că *Dinotherium* era ună animală inotătoră, dar *metacarpianele* nu sînt comprimăte și «examinînd fețele loră laterale arată că ele nu erau *divergente*. Exemplul de *erorile* la cari aū dat locū *Dinotherium* 'mi *împune reserva* în deducerile ce s'ar putea «trage din forma oaselor. De altă parte *mai multe părți* «ne sînt necunoscută, mai cu seamă *falangele*, cari sînt «părți de o mare importanță» și apoi termină printr'o considerațiune evoluționistă.

¹⁾ *Albert Gaudry*. — Animaux fossiles et Géologie de l'Attique, pag. 174. Paris 1862.

« On voit que jusqu'à présent (1862 aut.) de grandes incertitudes pouvaient exister au sujet des *membres* du *Dinothérium*. Ceci explique les contradictions des opinions formulées sur ce fossile ¹⁾ ».

Quoique le savant membre de l'Académie des sciences qui a trouvé, dans ses importantes fouilles de *Pikermi*, un *tibia* uni à son *peroné*, et trois os *métacarpiens* isolés, qu'il attribue au *Dinothérium*, animal qu'il considère comme proboscidién, en se basant surtout sur la grandeur de cet os, lequel se différencie d'ailleurs des genres de ce groupe, du *Mastodont* et de *l'Elephas* par sa **dépression** sur toute son étendue, ce qui n'existe pas chez les autres proboscidiens, Mr. Gaudry, qui est un vrai savant, prend ses précautions, et émet en quelque sorte un doute sur l'attribution qu'il en fait; il s'exprime ainsi :

« Le *Dinothérium*, par ses membres, différait du tapir, de *l'hippopotame*, et surtout des *lamantins* et des *du-gongs*; car ces derniers n'ont pas de membres postérieurs. Les mastodontes et les éléphants s'en rapprochent davantage, et pourtant les différences qui les en séparent sont beaucoup plus considérables que celles par lesquelles les mastodontes se distinguent des éléphants. La forme comprimée du *tibia* pourrait faire croire que le *Dinothérium* était un animal nageur, mais les *métacarpiens* ne sont pas aplatis, et l'examen de leurs facettes latérales montre qu'ils n'étaient pas *divergents*. L'exemple des *erreurs* auxquelles le *Dinothérium* a donné lieu, *m'impose* de la réserve dans les déductions que l'on peut tirer de la forme des os. D'ailleurs *plusieurs parties nous sont encore inconnues*, notamment les *phalanges*, qui sont des pièces d'une grande importance ». Et il termine par une considération évolutionniste.

¹⁾ *Albert Gaudry*. — Animaux fossiles et géologie de l'Attique, page 174.— Paris, 1862.

«*Dacă* membrele ce am descris sînt ale Dinoteriului, ele formează o însemnată probă în sprijinul acestei observațiuni că animalele fosile împrumută adesea caracterele lor de la diferite genuri cari trăesc astăzi, căci Dinoteriul, prin crănul său este mai aproape de Lamantin, de cît de Elefanți și prin membrele sale se deapărtează foarte mult de cei d'întîi, pentru a se apropia de cei din urmă»¹).

În anul 1853, în urma unei surpături de mal la Abtsdorf, pe linia de drum de feră Praga-Brun, a eșit la iveală un *Dinotherium* tîneru ale cărui osăminte ocupă o suprafață de 8 m. lungime și 6 lărgime; multe din aceste oase s'au sfărîmiciu stînd expuse la aer; altele înainte de a se răspîndi știrea despre găsirea lor spre a putea fi luate și conservate, au fostu sfărîmate și asvîrlite. Nu s'a pututu conserva de cît întreaga falcă, prima și secunda vertebră cervicală, corpurile cator-va vertebre dorsale și caudale, o mare parte a tarsului și a metatarsului, capetele și mari fragmente a oaselor lungi. Aceste osăminte se păstrează în museul din Praga²).

D-lu Reuss care menționează despre aceste oase, în anul 1859, nu le descrie și dîce numai :

«Aceste oase arată, neîndoios, că *Dinotherium*, nu face parte nici de cum din cetacei, dar că elu trebuie pus printre pachiderme, în vecinătatea Mastodonților»³).

Cu toate acestea Giebel (1855) pune *Dinotherium* tot printre sirenide și 'lu apropie de *Halitherium*.

D-lu Sanno Solaro, descoperind în 1864, în depar-

¹ Albert Gaudry. — Opera citată, p. 173—174.

² O. Weinsheimer. — Opera citată, p. 8.

³ Albert Gaudry. — Opera citată, pag. 164.

« Si les membres que j'ai décrits se rapportent au Dinotherium, ils forment une mémorable preuve à l'appui de cette remarque, que les animaux fossiles empruntent souvent leurs caractères à des genres vivants bien différents; car le Dinotherium, par son crâne, s'éloigne moins des lamantins que des éléphants, et par ses membres il s'écarte extrêmement de ceux-là pour se rapprocher des derniers ¹⁾ ».

En 1853, à la suite d'un éboulement du terrain d'Abtsdorf, sur la ligne du chemin de fer de Prague à Brun, a été découvert le squelette d'un jeune *Dinotherium*, dont les ossements occupaient une surface de 8 mètres en longueur et 6 mètres en largeur; bon nombre de ces os ont été émiettés pour être restés exposés à l'air. D'autres ont été brisés et jetés avant que se soit répandue la nouvelle de leur découverte, et qu'ils pussent être recueillis et conservés. L'on n'a pu conserver que la *mâchoire* entière, la première et la seconde *vertèbre cervicale*, les corps de quelques *vertèbres dorsales et caudales*, une grande partie du *tarse* et du *métatarse*, la tête et de grands fragments des os longs. Ces ossements se trouvent au Musée de *Prague* ²⁾.

Mr. *Reuss*, qui parle de ces ossements en 1859, ne les décrit pas; il se contente de dire que:

« Ces os montrent irréfutablement que le Dinotherium n'appartient nullement aux cétacés, mais qu'il doit plutôt être rangé parmi les pachydermes, dans le voisinage des mastodontes ³⁾ ».

Malgré cela, *Giebel* (1855) range encore le Dinotherium parmi les *Sirénides* et le rapproche de *l'Halithérium*.

Mr. *Sanno Solaro*, en découvrant en 1864, dans le dé-

¹⁾ *Albert Gaudry, idem, p. 173—174.*

²⁾ *O. Weinheimer, idem, p. 8.*

³⁾ *Albert Gaudry, idem, p. 164.*

tamentulü Haute-Garonnè, unü *basinü* de Dinotherium, crede a recunoaște la dînsulü *oase marsupiale*, și de aci el considerä Dinotherium ca unü animalü pachidermü giganticü *cu pungă* și înruditü cu *Megatherium*. Cu această opiniune se unește și *H. von Mayer* (1865). De altä parte *Quenstedt* (1867) se îndoește dacä Dinotherium trebuie pusü printre pachiderme saü printre Cetacei, pre când *Carus* (1868) 'lū pune între *sirenide* și *proboscidiene*.

D-lü Peters descriind, în 1871, mai multe oase de Dinotherium aparținînd la diferite spețe, considerä Dinoterii ca *animale fluviatile*, cari mai mult de jumätate din viața lorü o petrec cufundați în apa rîurilorü.

Ilustrulü profesorü de la München *D-l Zittel* (1875) pune Dinotherium în grupa proboscidianilor, între Mastodonți și Elefanți. Tot asemenea și *Bachmen* (1875). *Ly-decker*, descriind câte-va mäsele din spețele Dinoteriului din Indiä, 'lū pune tot printre pachiderme. Cu toate acestea *Hollander* (1877) pune Dinotherium asemenea printre proboscidiene, dar ñice că se aseamănä prin caracterele cranului cu *sirenidele* și că ar fi trăit în apă.

În anulü 1883 o descoperire însemnatä se face la *Eger-Franzensbad* în șisturile cu *cipriși* din basinulü terțiarü alü acestei regiuni; oase importante aü fost descoperite, la o adâncime de 4 și $\frac{1}{2}$ metre, oase pe cari *D-lü Bieber*, într'o comunicare făcutä în sinulü Institutului geologicü din Viena, în ședința de la 31 Octombre 1884¹⁾, arată că le *luase mai întäiü* drept oase de Mastodonte; dar că în urma săpăturilorü făcute de *D-lü Roedel*, îngrijitorulü sta-

¹⁾ *V. Bieber*. — «Ein Dinotherium-Skelet aus dem *Eger-Franzensbad* Tertiärbecken, in Verhandlungen der K. K. geologischen Reichsanstalt, Bericht am 31. Oct. 1884, pag. 299—305-

partement de la Haute-Garonne, un bassin de Dinothérium, croit y reconnaître des *os marsupiaux*, et il part de là pour considérer le Dinothérium comme un gigantesque pachyderme, à poche, et proche du *Mégathérium*. — *H. von Mayer*, (1865) se rallie à cette opinion. D'un autre côté, *Quenstedt* (1867) doute si le Dinothérium doit être rangé parmi les pachydermes ou parmi les cetacées, tandis que *Carus* (1868) le range entre les Sirénides et les *Proboscidiens*.

Mr. *Peters*, décrivant en 1871 plusieurs os appartenant à différentes espèces de Dinothérium, considère cet animal comme *fluvial*, et passant plus de la moitié de sa vie plongé dans l'eau des fleuves.

L'illustre professeur de Munich, Mr. *Zittel* (1875) range le Dinothérium parmi les Proboscidiens, le plaçant entre les Mastodontes et les Eléphants. De même *Backman* (1875) et *Lydecker* (1875), en décrivant quelques molaires du Dinothérium des Indes, le rangent également parmi les pachydermes. Malgré cela, *Hollander* (1877) place également le Dinothérium parmi les proboscidiens, mais ajoute que, par le caractère du crâne, il ressemble aux *Sirénides* et qu'il a dû vivre dans l'eau.

En 1883, une découverte importante est faite à *Eger-Franzensbad*, dans les schistes à cypris du bassin tertiaire de cette région; des os très-importants ont été découverts à une profondeur de 4 mètres et demi. Ces os, Mr. *Bieber*, dans une communication faite au sein de l'Institut géologique de Vienne, dans la séance du 31 Octobre 1884¹⁾, avoue les avoir pris d'abord pour des os de Mastodonte, mais, à la suite des fouilles continuées par Mr. *Roedel*, l'ad-

¹⁾ *V. Bieber*. — Ein Dinotherium-Skelet aus dem *Eger-Franzensbader* Tertiärbecken in Verhandlungen der K. K. geologischen Reichsanstalt. Bericht am 31. Oct. 1884, pag. 299—305.

bilimentului *Mattoni* din Franzensbad, găsindu-se o *falcă întreagă inferioară* cu toate măselele, el a constatat că se afla în fața unor rămășițe de *Dinotherium*. În urma acestor constatări s'a alocat D-lui Roedel fondurile necesare pentru continuarea săpăturilor cari aū dat rezultate satisfăcătoare. Oasele scoase din aceste săpături sînt :

Falca inferioară întreagă afară de incisivi cari lipsesc. După observarea măselelorū acestei fălci cari 'și păstrează muchele colinelor lor *netocite*, se vede că individulū era tînărū.

15 *vertebre*, împreună cu *atlasulū* din cari: două *vertebre cervicale*, 5 *vertebre dorsale*, 3 *vertebre lombare*, 4 *vertebre caudale*.

Mai multe *fragmente de coaste* din cari s'ar putea reconstitui vre-o 6 sau 7 *coaste*, din cari unele cu capulū lor de articulațiune.

Pentru mărimea animalului, ȃice, D-lū Bieber, ele sînt foarte subțiri. *Nu ar fi loculū să ne întrebăm dacā aceste coaste nu aparținū unui altū animalū, de cît Dinoteriulū?* Aceasta cu atît mai multū, cu cît această localitate era renumită pentru rămășițele sale de Mastodonti, ceea-ce a și făcut pe D-lū Bieber, sā ia mai intāiū aceste oase ca ale unui Mastodonte :

«Inainte de toate, ȃice D-lū Bieber, mē isbi mărimea unui «*osū lungū* și 'mī captivā atențiunea corpurile citor-va *vertebre*, «precum și sfărāmăturile *omoplatelor* care se puteā reconstitui. Cite-va oase ale *carpului* și ale *tarsului* mē *intārirā* «*în ideea* că acele oase trebuia sā fi *apārținēnd unui Mastodonte*, cāci dupā literatura paleontologicā din acea regiune, «eraū cunoscute numai resturile fosile ale acestui genū de

ministrateur de l'établissement *Mattoni* de Franzensbad, l'on découvrit une *mâchoire inférieure entière*, avec toutes ses molaires. Mr. Bieber a constaté qu'il se trouvait en face de restes de Dinothérium. A la suite de cette constatation, l'on alloua à Mr. Roedel les fonds nécessaires pour la continuation de ces fouilles qui ont donné des résultats satisfaisants. Les os trouvés dans ces fouilles sont les suivants :

La *mâchoire inférieure*, entière hors les incisives qui font défaut. L'observation des molaires de cette mâchoire qui conservait encore ses collines *non usées* prouve que l'individu était jeune.

15 *vertèbres*, avec leur *atlas*, dont deux *vertèbres cervicales*, 5 *dorsales*, 3 *lombaires* et 4 *caudales*.

Plusieurs *fragments de côtes* avec lesquels l'on pourrait reconstituer 6 ou 7 *côtes*, quelques-unes possédant même leurs extrémités d'articulation.

Eu égard à la grandeur de l'animal, Mr. Bieber les trouve très grêles. *Ne serait-ce pas le moment de nous demander si ces côtes n'appartiendraient pas à un autre animal que le Dinothérium?* D'autant plus que cette localité était renommée par les restes de Mastodonte qu'on y avait recueillis, ce qui a poussé Mr. Bieber à prendre d'abord ces os pour des os de Mastodonte :

«Ce qui me frappa avant tout, ce fut la grandeur d'un *os long*; mon attention fut captivée par l'observation des *corps de quelques vertèbres*, et aussi par les débris d'*omoplates* que l'on pouvait reconstituer. Quelques os du *carpe* et du *tarse* me *fortifièrent dans l'idée* qu'ils devaient *appartenir à un Mastodonte*. En effet, d'après la littérature paléontologique de cette région, l'on ne connaissait

«*pachidermă*, și pînă aci nu se găsise nici o urmă de den-
«*țițiune*¹⁾».

Ună omoplată. Din diferitele fragmente de omoplate nu s'a putut reconstitui în întregime sa de cît unul; ear cel-l-alt presintă numai partea articulară.

O jumătate de basîn reconstituită asemenea cu mari dificultăți din numeroase fragmente găsite.

Oasele cilindrice ale membrilor sînt foarte mari și groase, dar capetele de *articulațiune* sînt despărțite de ele.

Nu s'a încercat încă a se reconstitui piciorul cu oasele carpiane și tarsiane. Din nenorocire toate aceste oase de și *tari* se *sfărîmicesc* în mici bucăți.

CONCLUȘIUNE

Din cele ce preced rezultă că de și Dinoteriul este cunoscut de aproape două secole, pînă la anul 1867, domnea o mare incertitudine în privința locului ce el trebuie să ocupe în seria zoologică și aceasta din cauza structurii capului său, de o parte, și a nesiguranții existenței sau neexistenței de patru picioare, de alta, precum și a faptului că nu se putea afirma cu certitudine dacă omoplatul și oasele lungi găsite în diferite culcușuri și cari i-se atribuia, erau ele în adevăr ale Dinoteriului, sau ale altui mare proboscident, ca Mastodonte, cu care aceste oase aș fostu mai tot d'a-una găsite.

Dacă el era un animal terestru, sau un animal de

¹⁾ *V. Bieber*.—Ein Dinotherium-Skelet aus dem *Eger-Franzensbader* Tertiär-becken, Verhandlungen der K. K. Geologischen Reichsanstalt. p. 30. Bericht vom 3. October 1884.

«que les restes fossiles de ce genre de pachydermes, et «l'on n'avait jusque-là trouvé aucune trace de dentition ¹⁾».

Une omoplate. Avec les divers fragments d'omoplates, l'on n'a pu en reconstituer dans son entier qu'une seule; l'autre ne présente que la partie articulaire.

Une moitié du bassin, reconstituée également avec de grandes difficultés à l'aide des nombreux fragments trouvés.

Les os cylindriques des membres sont très-grands et très-gros, mais les têtes *d'articulation* se sont trouvées séparées.

L'on n'a pas encore essayé de reconstruire le pied à l'aide des os carpiens et tarsiens. Par malheur, tous ces os, quoique *durs*, se *brisent* en petits morceaux.

CONCLUSION

Il résulte de ce qui précède que le Dinothérium est connu depuis près de deux siècles, que jusqu'en 1867, il régnait une grande incertitude en ce qui regarde la place qu'il devait occuper dans la série zoologique, et cela, d'un côté, à cause de la structure de sa tête, de l'autre, à cause du doute s'il avait ou non quatre membres, comme aussi à cause du fait que l'on ne pouvait affirmer avec certitude si l'omoplate et les os longs rencontrés en divers gisements, et qu'on lui attribuait, appartenaient en effet au Dinothérium, ou à quelque autre grand proboscidien, tel que le Mastodonte avec les restes duquel ces os ce sont presque toujours trouvés mêlés.

L'on ignorait également si le Dinothérium était un

¹⁾ *V. Bieber.* — Ein Dinotherium-Skelet aus dem *Eger-Franzensbader* Tertiärbecken, Verhandlungen der K. K. Geologischen Reichsanstalt, pag. 301. Bericht vom 3. October 1884.

apă ear nu se știa; la 1877, *Hollander* îl consideră încă ca un animal de apă.

Descoperirea care ar fi putut deslega definitiv dificultatea, ar fi putut fi însemnata găsire a scheletului de Dinoteriū de la *Eger-Franzensbad*, făcută la 1883, dar D-lū Bieber enumerând, la 1884, diferitele oase găsite acolo se îndoiește, dacă coastele provenite din acestū culcușū, sînt ale Dinoteriului. Eacă propriile sale cuvinte:

«Nu ar fi loculū să ne întrebăm dacă coastele nu aparțin unui altū animalū de cît Dinoteriului? ¹⁾».

Aceeași incertitudine există în spiritulū D-lui Bieber și pentru cele-alte părți ale scheletului găsit la *Franzensbad*:

«Câte-va oase ale carpului și ale tarsului, țice D-lū Bieber, mă întărira în ideaa că acele oase *trebuiaū* să fi aparținēnd unui *Mastodonte*, căci, după literatura paleontologică din acea regiune, erau cunoscute numai resturile fosile ale acestui genū de pachidermū, și pînă aci nu se găsise nici o urmă de Dinoteriū ²⁾».

Va să țică, singurulū faptū, al găsirei dinților de Dinoteriū la unū locū cu acele oase, a determinat pe D-lū Bieber ca să le atribue și pe ele tot Dinoteriului; dar dacă îndoială în privința dinților nu poate exista, nu tot ast-fel este și pentru oasele lungi cari, găsindu-se într'un culcușū unde s'aū găsit tot-d'a-una osăminte de ale altor animale și mai cu seamă de ale Mastodonților, lesne se puteaū ele atribui acesor din urmă animale și mai cu deosebire dacă considerăm faptulū că nu cunoaștem încă în mod cert caracterele oaselor lungi ale Dinoteriului, cu mare înlesnire

¹⁾ Bieber, opera citată la pag. 168.

²⁾ Bieber, opera citată la pag. idem.

animal terrestre ou un animal aquatique; en 1877, *Hollander* le considérait encore comme un animal aquatique.

Une découverte qui aurait pu résoudre définitivement ce problème, est l'importante trouvaille d'un squelette de Dinothérium à *Eger-Frantzensbad*, faite en 1883; mais Mr. Bieber, énumérant en 1884 les différents os trouvés en cette localité, met en doute que les côtes trouvées dans ce gisement appartiennent en effet à un Dinothérium. Voici ses propres expressions:

«Ce ne sera pas le cas de nous demander si ces côtes «n'appartiennent point à un autre animal que le Dinothérium? 1)».

La même incertitude règne dans l'esprit de Mr. Bieber en ce qui regarde *les autres parties du squelette* trouvé à Frantzensbad:

«Quelques os du carpe et du tarse, dit Mr. Bieber, «me confirmèrent dans l'opinion que ces os *devaient appartenir* à un *Mastodon*, car, d'après la littérature paléontologique de cette région, on ne connaissait que les restes «fossiles de ce genre de pachyderme, et aucune autre trace «de Dinothérium n'aurait été trouvée jusqu'à ce jour²⁾».

Ce qui veut dire que c'est ce seul fait d'avoir trouvé les dents du Dinothérium dans le même gisement que ces os, qui a déterminé Mr. Bieber à les attribuer, et d'une manière formelle, au Dinothérium; mais que, s'il ne peut exister de doute en ce qui regarde les dents, il n'en est pas de même des os longs, qui, trouvés dans un gisement où l'on a toujours rencontré des os d'autres animaux, et surtout de Mastodontes, ont pu facilement être attribués à ces derniers, surtout si nous prenons en considération que nous sommes encore loin de connaître d'une manière certaine le

1) Bieber, op. cit., p. 168.

2) Bieber, op. cit. p. idem.

se poate afirma că ele aŭ aparținut Mastodontului său altui animalŭ mare, ear nu Dinoteriului; lucru, cel puțin este supus îndoelii. Tot aceeași incertitudine există și asupra formei și structurei labei Dinoteriului; oasele acestei părți a scheletului său earăși sînt supuse la incertitudinii, și în ori-ce casŭ nu s'aŭ găsit reunite în pozițiunea lor normală, pentru a ne face o idee clară de forma și structura labelor Dinoteriului. De altă parte, știm noi dacă elŭ avea cinci sau mai puțin degite? lucru asemenea nu se cunoaște.

Cu totul alt-fel este cu importanta descoperire din România. Scheletulŭ Dinoteriului pe care l'am găsit și desgroptat în anii 1890—1894 la satul *Mânzați* în județul Tutova este o comoară neprețuită din acestŭ punctŭ de vedere. Aici îndoială numai poate să existe; în acelŭ culcușŭ, nu am găsit absolut nici unŭ osŭ sau vre-un dînte care să fi aparținut unui altŭ mamiferŭ, așa că toate oasele găsite sînt autentice, și nici unulŭ nu se poate atribui altui animalŭ de cît Dinoteriului, și prin urmare datele ce vor resulta din studiulŭ lor sînt certe și nesupuse nici unei controverse.

Dinoteriulŭ în România.

În anulŭ 1878, D-lŭ Dim. A. Sturdza, secretarulŭ generalŭ al Academiei române, 'mi dădea o foarte mare măsea completă, nu-î lipsea de cît o mică porțiune de la rădăcină, și unŭ fragmentŭ de o adoa măsea, aceasta înglodată într'unŭ fragmentŭ de gresia, măsele cari se găsiseră la *Fundul Boghiți* pe moșia sa *Găiceana* din județul Tecuciŭ, și pe cari îngrijitorulŭ acelei moșii i le trimisese D-sale. În

caractère des os longs du Dinothérium, nous voyons combien il est facile d'affirmer qu'ils ont appartenu au Mastodonte ou à quelque autre grand animal, et non au Dinothérium; la chose du moins peut être mise en doute. La même incertitude règne également au sujet de la forme et de la structure de pied du Dinothérium; les os de cette partie de son squelette donnent également lieu à des doutes, en tout cas, ils n'ont pas été trouvés réunis dans leur position normale et de manière à ce que nous puissions nous faire une idée claire de la forme et de la structure des pieds du Dinothérium. Savons-nous d'ailleurs s'ils avaient cinq doigts, ou moins de cinq? On n'en sait rien.

Il en est tout autrement de l'importante trouvaille faite en Roumanie. Le squelette de Dinothérium que j'ai trouvé et déterré, en 1890—1894, au village de Mânzați, dans le județ de Tutova, est, à ce point de vue, un trésor inestimable. Ici, il ne peut plus y avoir de doute: dans ce gisement, il ne s'est absolument rencontré aucun os, aucune dent qui ait appartenu à quelque autre mammifère, de sorte que tous les os trouvés sont authentiques, et qu'aucun ne peut être attribué à quelque animal autre que le Dinothérium; par suite, les données qui résulteront de leur étude sont sûres et ne sauraient provoquer aucune controverse.

Le Dinothérium en Roumanie.

En 1878, Mr. Dem. A. Stourdza, secrétaire-général de l'Académie roumanie, me donna une très grande molaire complète, à laquelle il ne manquait qu'une petite portion de la racine,—et un fragment d'une seconde molaire, enchâssées dans un fragment de grès; ces molaires avaient été trouvées à *Fundul Boghiți*, sur la terre de *Găiceana*, du județ de Tecuci, propriété de Mr. Stourdza. C'était l'intendant

dată ce am observat aceste măsele, am vădeut că aveam a face cu rămășițele unui Dinoteriū; lucrul era foarte importantū pentru că, pentru prima oară, se găsea în România acestū animalū. O mică notiță relativă la această importantă descoperire am citit'o în sînulū Societății Academice, în ședința plenară de la 14 Septembrie acelu anū. Această notiță însoțită de doē gravuri a fost publicată în Analele acestei Societăți din anulū 1878 ¹⁾.

Cît-va timpū după aceasta m'am dus la Găiceana, am studiat localitatea, și prin săpături am mai găsit în malul de la fundulū Boghiții, pe vâlceaoa Găiceana, mai mulți dinți și alte părți ale capului acelu Dinoteriū.

Malulū Boghiții se compune de strate de unū nisipū finū micaceū, în masa căruia se găsesc nodule mari, concrețiuni și lespeși de gresia. (Mioceniulū superiorū).

Dinții găsiți aici aparțin speței *Dinotherium giganteum* și de sigur și unei alte spețe cu mult mai mari pe care am numit'o *Dinotherium gigantissimum*. Dinții și fragmentele de oase găsite aci sînt cele următoare:

De la *Dinotherium giganteum*.

1⁰ Unū fragment de falca inferioară dreaptă cu cele doē măsele posterioare.

2⁰ Unū fragment de falca inferioară stîngă cu doē măsele posterioare și cea anterioară sfărîmată.

3⁰ Unū fragment lung de 33 centimetri din simfisa recurbată avënd basele colților lor (incisivī) în alveole.

¹⁾ Gr. Ștefănescu. — Descoperirea unei măsele de Dinoteriū în România — Analele Societăței Academice române, Seria I-iū, tom. XI, pag. 101—104, an. 1879.

de la terre qui les lui avait envoyées. Dès que j'eus observé ces molaires, je vis que j'avais à faire aux débris d'un Dinothérium; c'était un évènement très-important parce que c'était la première fois que l'on rencontrait cet animal en Roumanie. Relativement à cette importante découverte, je lus une petite notice au sein de la Société Académique, dans sa séance plénière du 14 Septembre de la même année. Cette notice, accompagnée de deux gravures, a été publiée dans les Annales de cette société pour l'année 1878¹⁾.

Quelque temps après, j'allais à Găiceana, j'étudiai la localité, et, faisant des fouilles, je trouvai dans la colline du Fundul Boghiții, dans le vallon de Găiceana, plusieurs dents et d'autres parties de la tête de ce Dinothérium.

La colline de Boghița se compose de couches d'un sable fin micacé dans la masse duquel se trouvent de grosses nodules, des concrétions et des plaquettes de grès. (Le miocénique supérieur).

Les dents trouvées ici appartiennent à l'espèce du *Dinotherium giganteum* et sûrement à une autre espèce beaucoup plus grande que j'ai nommée *Dinotherium gigantissimum*. Les dents et les fragments d'os trouvés ici sont les suivants, appartenant :

Au Dinothérium giganteum.

1° Un fragment de mâchoire inférieure droite avec les deux molaires postérieures.

2° Un fragment de mâchoire inférieure gauche avec deux molaires postérieures et l'antérieure brisée.

3° Un fragment de 33 centimètres de longueur de la symphise recourbée, ayant la base de ses défenses (incisives) dans les alvéoles.

¹⁾ Gr. Stefanescu. — Découverte d'une molaire de Dinothérium en Roumanie. Annales de la Société Académique roumaine, 1-ère série, t. XI, p. 101—104; an. 1878.

4° Extremitatea de la vîrfu, lungă de 21 centimetri, a unui colțu (incisivu).

5° Doë prime premolare, una de la falca de sus și alta de la falca de jos.

De la *Dinotherium gigantissimum*. Stef.

1° *Ultima măsca de la falca superioară*, a cărei desen este datu în tabla V-a în mărime naturală.

2° *A doa măsca de la falca superioară* împreună cu matricea de gresiă în care fusese înglotată. Acestei măsele i lipsește o porțiune de la partea externă.

Afară de acestea sa mai găsitu:

1° Șase fragmente de coaste.

2° Opt fragmente de oase și de capete de oase lungi.

3° Șase fragmente late probabil din coapsă.

4° Doë oase carpiene.

5° O mulțime de alte fragmente din coroana de dinți și alte diferite oase ale corpului.

Toate aceste oase și fragmente de oase nu se pot determina căreia din cele doë spețe de Dinoterii aū aparținut.

SCHELETUL DE LA MÂNZAȚI

Dinotherium gigantissimum. Stef.

În anul 1890, sînt anunțat de Ministerul Instrucțiunii publice că după o încunoștiințare a Prefecturii de Tutova, s'ar fi găsit în acel județu, rămășițe de oase fosile ale unui animalu uriașu. Imediat am plecat la Bârlad, capitala județului, de și era în toiul iernii, era la 28 Ianuarie. La

4° L'extrémité du bout, longue de 21 centimètres, *d'une défense* (incisive).

5° *Deux premières prémolaires*, une de la mâchoire supérieure et l'autre de la mâchoire inférieure.

Au Dinothérium gigantissimum. Stef.

1° *La dernière molaire de la mâchoire supérieure*, dont le dessin est donné à la planche V, de grandeur naturelle.

2° *La seconde molaire de la mâchoire supérieure*, ainsi que la matrice de grès dans laquelle elle se trouvait enchâssée. Il manque à cette molaire une portion de la partie externe.

Outre ces fragments, on a encore trouvé :

1° *Six fragments de côtes*,

2° *Huit fragments d'os et de têtes d'os longs*,

3° *Six fragments plats*, appartenant probablement à l'os iliaque,

4° *Deux os carpiens*,

5° Une quantité d'autres fragments de couronnes de dents, et de divers autres os.

On ne peut déterminer à laquelle des deux espèces de Dinothérium ont appartenu ces os et ces fragments.

SQUELETTE DE MÂNZAȚI

Dinothérium gigantissimum. Stef.

En 1890, le Ministère de l'Instruction publique m'informe que, d'après le rapport de la préfecture de Tutova, on aurait trouvé dans ce județ des restes d'ossements fossiles d'un animal colossal. Je partis immédiatement pour Bârlad, capitale de ce județ, bien que l'on fut au plus fort de l'hiver ;

Bârlad. D-lu Prefect îmi face cunoscut că aceste oase au fost găsite la satul *Mânzații* și că au fost sparte și împărțite între mai multe persoane, între cari se afla și D-lu căpitan Rodrigue Manu, care se afla la moșia sa Petrășcani alături cu *Mânzații*.

Mă duc chiar în acea Ți la Petrășcani unde găsesc pe D-lu Manu, îi spui obiectul vizitei mele și D-sa îmi arată o jumătate din falca inferioară stângă cu trei măsele complete, și cari nu 'mi fu surprinderea când vedui că acea falcă era a unui Dinoteriu. Aceasta era a doua localitate, în România unde se constata existența Dinoteriului.

Domnul Manu, 'mi oferi cu cea mai mare bună voință, fragmentul de falcă ce posedea. A doa Ți plec la Mânzați; timpul se înrăise, începuse să ningă și să viscolească. Am urcat dealul Buda cu mare dificultate, căci fiind înalt și timpul rău, a trebuit să se scoată caii și să se puie patru boi la trăsura ca să'lă putem urca; cu destulă greutate ajungem, în fine, în vârful lui și descindem în vâlcea Ibănești, în care se află satul Mânzații.

Cercetând pe primar și pe învățătorul din Mânzați asupra acestor oase, ie mi-au spus că încă de pe vara anului 1889 se găsisse într'o scursură un dinte lung, ascuțit care eșea din mal, că țărani l'au scos, l'au spart și l'au asvîrlit. L'am căutat pretutinden dar nu l'am mai găsit; că pe toamnă din cauza ploilor scursura aceea s'a mărit și a eșit la iveală un cap întreg foarte mare cu dinții săi, că țărani cu învățătorul s'au pus să'lă scoată din pământ și l'au spart în mai multe bucăți cari au fost împărțite la diferite persoane; așa un fragment s'a dat D-lui căpitan Rodrigue Manu, fragment despre care am

c'était le 28 Janvier. A Bârlad, Mr. le Préfect m'apprend que ces os ont été trouvés au village de *Mânzați*, qu'ils ont été brisés et partagés entre plusieurs personnes, parmi lesquelles Mr. le capitaine Rodrigue Mano, qui se trouvait à sa terre de Petrișcani, voisine de *Mânzați*.

Je me rends le même jour à Petrișcani, où je trouve Mr. Mano; je lui fais part de l'objet de ma visite et il me montre une moitié de la mâchoire inférieure gauche avec trois molaires complètes, et quel ne fut pas mon étonnement de voir que c'était celle d'un Dinothérium! Petrișcani est la deuxième localité de Roumanie où l'on ait constaté l'existence du Dinothérium.

Mr. Mano m'offrit, de la meilleure grâce du monde, le fragment de mâchoire qu'il possédait. Le lendemain je partis pour *Mânzați*; le temps se gâta, il commença à neiger; bientôt vint le chasse-neige. J'ai gravi la colline de Buda avec grande difficulté, parce que la colline étant élevée et le temps mauvais, il nous fallut dételer les chevaux et mettre quatre bœufs à la voiture pour arriver au haut; nous parvenons enfin, assez difficilement au faite, et nous descendons dans le vallon d'Ibănești, où se trouve le village de *Mânzați*.

En questionnant le maire et l'instituteur de *Mânzați* au sujet de ces os, ils me dirent que déjà pendant l'été de 1889, on avait trouvé dans un ravin une dent longue, pointue, qui sortait de terre; les paysans l'avaient retirée et brisée, puis jetée. Je l'ai cherchée partout sans pouvoir la retrouver. Ils ajoutèrent que, vers l'automne, à cause des pluies, le ravin s'était agrandi, laissant à découvert un crâne entier très-grand, avec toutes ses dents, que les paysans avec l'instituteur se mirent à le retirer de terre, et le brisèrent en plusieurs morceaux qui furent partagés entre différentes personnes; c'est ainsi qu'un fragment fut donné

vorbii mai sus, altulă învățătorului din comuna Banca, și altulă D-lui Onișor, Directorele Liceului din Bârlad, ear restulă aũ fostũ păstrate de învățătorulă din Mânzați la școala din acea comună.

Am mers cu primarulă și cu învățătorulă ca să vedă loculă unde s'aũ găsit acele oase¹⁾; apa mai rosesee din rîpă și extremitatea unu mare osũ se zărea în malũ; cum însă timpulă era foarte răũ, nu am putut face săpături pentru a 'lũ scoate și a căuta și alte oase; am ȓis însă D-lui primarũ ca să observe și să nu permită nimẽruĩ să umble în acea localitate, pînă ce nu voiũ veni eũ la primăvară, când se va îndrepta timpulă ca să pot face săpăturile.

Am adunat toate fragmentele ce am găsit, precum și pe celũ de la D-lũ Directorũ al Liceului, afară de celũ de la învățătorulă din Banca care nu s'a mai găsit.

Din aceste diferite fragmente am putut reconstitui *aproape întregă ramura stângă a fãlcii inferioare* cu toți dinții și cu ramura ascendentă, afară de sinfisa recurbată pe care nu am putut'o gasi; o mare parte din *ramura dreaptă a fãlcii inferioare* cu ultima molară întregă, cu a doa molară aproape întregă și cu cei-l-alți dinți sfãrîmați, dar avẽnd încă rădăcinile în alveole și o mică parte din coroane, și *parte din falca superioară* stângă cu trei măsele complete și cu al doilea premolarũ spartũ, avẽnd și o parte din osulă palatinũ.

În primăvară, îndată ce timpulă s'a îndreptat, am mers, la începutulă luĩ Maiũ, din anulă 1890, la Mânzați ca să

¹⁾ Natura și succesiunea stratelor din această scursură, am arătat'o în secțiunea ce însoțește notița comunicată în societatea Geologică Americană din Washington, în anul 1891, (vedei nota de la pagina 126).

à Mr. le capitaine Rodrigue Mano, fragment dont j'ai parlé plus haut, un autre à l'instituteur de la commune de Banca, et un autre à Mr. Onișor, directeur du Lycée de Bârlad; le reste a été conservé par l'instituteur de Mânzați, à l'école de cette commune.

Je suis allé avec le maire et l'instituteur voir l'endroit où ont été trouvés ces os¹⁾; l'eau avait encore agrandi le ravin, et on apercevait, sortant de terre, l'extrémité d'un grand os; mais comme il faisait très-mauvais temps, nous n'avons pu fouiller pour l'enlever et en chercher d'autres; j'ai cependant dit au maire d'observer l'endroit et de ne permettre à personne d'y fouiller avant mon retour au printemps, lorsque le temps étant remis me permettrait d'y faire des fouilles.

J'ai recueilli tous les fragments que j'ai trouvés, ainsi que celui de Mr. le Directeur du Lycée, mais non celui de l'instituteur de Banca, qu'on n'a plus retrouvé.

Avec ces différents fragments j'ai pu reconstituer à peu près *toute la branche gauche de la mâchoire inférieure* avec toutes ses dents et la branche ascendante, excepté la symphise recourbée que je n'ai pu trouver: *une grande partie de la branche droite* de la mâchoire inférieure avec la dernière molaire entière, la deuxième molaire à peu près entière et toutes les autres dents brisées, mais ayant encore les racines dans l'alvéole et une petite partie des couronnes; puis *une partie de la mâchoire supérieure* gauche avec trois molaires entières, et avec la deuxième prémolaire brisée, ayant aussi une partie de l'os du palais.

Au printemps, dès que le temps se fut remis, je suis retourné au commencement de Mai de l'année 1890, à

¹⁾ J'ai indiqué la nature et la succession des couches de ce ravin dans la section qui accompagne la note communiquée à la Société géologique Américaine, à Washington. Dans l'année 1891 (voyez la note de la page 126).

fac săpăturile și am fostu foarte fericit ca să gădesc noui coaste și fragmente de coaste din cari s'au putut reconstitui coaste întregi cu capetele de articulațiune și cari au 1 m. 30 de lungime și al căror capu are unu diametru de 0 m. 068 milimetri, unu *osū iliacū* complectū, pe care l'am desinat pe loc și apoi l'am scos.

În săpăturile din anii următori am mai găsit: câte-și *patru membrele*, celū de *al doilea osū iliacū*, cele *doē omoplate*, încă *noē coaste* sau fragmente de coaste. Numeroase fragmente din *oasele celuloase ale cranului*, unu *coțū* (incisivū) aproape complect; el are 0 m. 900 cm. de lung și 0,128 m. de diametru la partea cea mai groasă; și *mai multe sfărământuri* de măsele, și de alte diferite oase. După cum se vede am avut noroculū să gădesc la Mânzați scheletulū aproape complectū al acestui colosalū Dinoteriū; nu am găsit însă de cît *doē vertebre*, este probabil că se vor găsi și cele l'alte.

Găsirea acestui scheletū este de o importanță considerabilă și elucidează multe chestiuni îndoioase.

Din cele observate reese de o cam dată următoarele conclusiuni:

1° Că toate oasele s'au găsit reunite la unū loc într'unū spațiu de 10 m. lungime și vre-o 3 m. lărgime adecă pe o suprafață de 30 m. patrate. Direcțiunea în sensulū lungimei corpului animalului era de la Nord la Sud avēnd capulū la Nord și coapsele la Sud.

2° Că oasele aveaū pe suprafața lor o încrustare de nisipū cimentatū cu o substanță negricioasă, ceva unuroasă, mai mult sau mai puțin feruginoasă, rezultată probabil din descompunerea pe loc, a substanțelor organice ale corpului animalului. Aceste fapte probează că Dinoteriul de la Mânzați a murit, sau înomolit într'unū locū mocirlosū, mergēnd

Mânzați, pour y faire des fouilles, et j'ai été très-heureux en trouvant neuf côtes et des fragments de côtes avec lesquels ont pu être reconstituées des côtes entières avec leurs têtes d'articulations, côtes qui ont 1 m. 30 de longueur, et dont la tête a un diamètre de 0 m 068 millimètres, un *os iliaque* entier, que j'ai dessiné sur place avant de l'extraire.

Dans les fouilles des années suivantes, j'ai encore trouvé : les *quatre membres*, le *second os iliaque*, les *deux omoplates*, puis, de nouveau, *neuf côtes* ou fragments de côtes; de nombreux fragments *des os celluloux du crâne*; une défense (incisive) presque complète, elle a 900 millimètres de longueur et 128 millimètres de diamètre à la partie la plus grosse, enfin *plusieurs débris de dents* et de différents os. Comme on le voit, j'ai eu le bonheur de trouver à Mânzați le squelette presque complet de ce colossal Dinothérium; je n'ai trouvé cependant que *deux vertèbres*, mais il est probable qu'on trouvera aussi les autres.

La découverte de ce squelette est d'une importance considérable; elle élucide bien des questions douteuses.

De ces observations, il ressort pour le moment les conclusions suivantes :

1° Tous les os ont été trouvés réunis en un seul endroit sur un espace de 10 mètres de longueur et de 3 mètres environ de largeur, c'est-à-dire sur une surface de 30 mètres carrés. La direction, dans le sens de la longueur du corps de l'animal, était du N. au S., la tête étant au N. et les cuisses au Sud.

2° Les os avaient à leur surface une incrustation de sable cimenté par une substance noirâtre, quelque peu grasseuse, plus ou moins ferrugineuse, produite probablement par la décomposition sur place des substances organiques du corps de l'animal. Ces faits prouvent ou que le Dinothérium de Mânzați est mort envasé dans un endroit

să se adape, sau să se răcorească, sau că, după ce a murit, a fost în curând acoperit de o venitură de potmolă care n'a permis corpului să se descompună la aer, sau să fie pradă fearelor sălbatice cari ar fi risipit oasele și ar fi lăsat urmele dinților pe aceste oase.

3° Că negăsindu-se în toate săpăturile făcute nici un os, sau vre-un dinte care să aparțină vre-unui alt animal, toate oasele găsite, sînt incontestabil ale Dinoteriului.

4° Că mai toate oasele s'au găsit în conexiune normală, ceea ce este foarte important din punctul de vedere al osteologiei Dinoteriului.

5° Că se constată în mod care numai lasă nici o îndoială că Dinoteriul avea, cel puțin la labele posterioare, numai *trei degete*; la înălțimea tarsului și metatarsului, se mai află este adevărat un apendice care nu atingea pământul și care se compunea de două oase cu mult mai mici de cît celelalte și cari erau probabil, acoperite de pele în timpul vieții. Toate oasele tarsului, metatarsului și degetele, erau mai mult sau mai puțin *cilindrice*.

Am ști că numai lasă nici o îndoială în privința formei labei Dinoteriului, fiind că toate oasele sale: tarsul, metatarsul, și cîteva falange, erau în conexiune cu tibia și peroneul și toate reunite prin nisip, astfel, au fost găsite, astfel le am scos și pentru a nu se despărți unele de altele, am îmbibat nisipul cu gomă-arabică lichidă așa că a format un adevărat ciment care ține toate oasele labei în pozițiunea lor normală.

Avem dar găsite următoarele părți ale scheletului Dinoteriului de la Mânzați:

1° *Cele două ramuri ale fălcii inferioare*, din cari cea

bourbeux, en cherchant à y boire ou à s'y rafraîchir, ou que, après sa mort, il a été presque aussitôt recouvert d'une couche de limon, qui a empêché le corps de se décomposer à l'air, ou d'être la proie des animaux féroces qui eussent dispersé les os et y eussent laissé la trace de leurs dents aiguës.

3° Dans toutes les fouilles qui ont été faites, on n'a pas trouvé un seul os, une seule dent, qui appartint à un autre animal; donc, tous les os trouvés appartiennent incontestablement au Dinothérium.

4° Presque tous les os ont été trouvés en connexion normale, ce qui est très-important au point de vue de l'ostéologie du Dinothérium.

5° On constate, de manière à ne laisser aucun doute, que le Dinothérium n'avait, au moins aux pattes postérieures, que *trois doigts*; à la hauteur du tarse et du métatarse, il se trouvait, il est vrai, un appendice qui n'atteignait pas à terre et qui se composait de deux os beaucoup plus petits que les autres et qui étaient probablement recouverts de peau pendant la vie de l'animal. Tous les os du tarse, du métatarse et les doigts étaient plus ou moins *cylindriques*.

J'ai dit qu'il ne reste aucun doute quant à la forme de la patte du Dinothérium, parce que tous ses os, le tarse, le métatarse, et quelques phalanges étaient en connexion avec le tibia et le péroné, et étaient réunis par du sable; c'est ainsi qu'ils ont été trouvés, c'est ainsi que je les ai extraits, et pour ne pas les séparer les uns des autres, j'ai imbibé le sable avec de la gomme arabique liquide, ce qui a formé un véritable ciment qui retint tous les os de la patte dans leur position normale.

Nous avons donc trouvé les parties suivantes du squelette du Dinothérium de Mânzați :

1° *Les deux branches de la mâchoire inférieure; celle*

stângă completă cu cinci molari; 'i lipsește însă sinfisa recurbată,

2° Partea din *falca superioară* stângă cu 3 măsele complete, o premolară spartă și o porțiune din osul palatin,

3° *Opt-spre-dece coaste* sau fragmente de coaste.

4° *Cele două omoplate,*

5° *Cele două oase iliace* cu alte bucăți de oase ale basinelului,

6° *Cele patru membre,* cu labele lor complete sau părți din labe,

7° *Ună incisivă* sau colțu aproape complet,

8° Mai multe fragmente de *oase celuloase* de ale craniului,

9° Mai multe fragmente de oase din diferite părți ale corpului.

10° *Doi vertebre.*

Vom descri și reproduce în desen pe rând aceste diferite oase, în Anuarele pe anii viitori, pentru acum voi descri și da dimensiunile respective numai la următoarele oase:

1° *Coapsa* sau osul iliac stâng al Dinoteriului de la Mânzați.

2° *Măseala a doua* de la *falca inferioară stângă* de la același Dinoteriu.

3° *Ultima masea* de la *falca superioară stângă* a Dinoteriului de la Gâiceana.

Coapsa sau osul iliac stâng.

Această coapsă este reprodusă în *tabla I-ii* și în mărime de $\frac{1}{4}$ vedută pe fața externă, în *tabla II-a* vedută pe fața internă și în *tabla III-a* vedută în muche de partea cavității cotiloide.

de gauche est entière avec ses cinq molaires; mais il lui manque cependant la symphise recourbée,

2° Une partie de la *mâchoire supérieure* gauche avec 3 molaires complètes, une prémolaire brisée, et une portion de l'os du palais,

3° *Dix-huit côtes* ou fragments de côtes,

4° *Les deux omoplates*,

5° *Les deux os iliaques* avec d'autres morceaux des os du bassin,

6° *Les quatre membres* avec leurs *pattes entières* ou des parties des pattes,

7° *Une incisive* ou défense à peu près complète,

8° Plusieurs fragments *d'os cellulieux* du crâne,

9° Plusieurs fragments d'os des différentes parties du corps,

10° *Deux vertèbres*.

Nous décrirons et reproduirons par des dessins ces différents os dans l'Annuaire des années prochaines; pour le moment, nous ne décrirons et ne donnerons les dimensions respectives que des suivants:

1° L'os de la *cuisse* ou l'os iliaque gauche du Dinotherium de Mânzați,

2° La *deuxième molaire* de la *mâchoire inférieure* gauche du même Dinotherium,

3° La *dernière molaire* de la *mâchoire supérieure gauche* du Dinotherium de Găiceana.

L'os de la hanche ou os iliaque gauche

Cet os de la hanche est reproduit dans la *planche I*, et sur une échelle de $\frac{1}{4}$ de sa grandeur et vu par sa face externe; dans la *planche II* vu par sa face interne, et dans la *planche III* vu par le côté où se trouve la cavité cotyloïde.

Această coapsă cea d'înteu găsită este completă afară de Ischion care lipsește în parte ¹⁾. Ea este foarte dilatată are o formă ovală cu marginea superioară arcuată *c* *Tabla I și II*, cu fața internă *plană* la partea anterioară *b* *Tabla II* și *convexă* la partea posterioară *a* *Tabla II*. Fața externă puțin *convexă* la partea anterioară *a* *Tabla I*, și *b* *Tabla II* și *concavă* la partea posterioară *b* *Tabla I* și *a* *Tabla II*.

Muchea iliacă anterioară și inferioară este puțin pronunțată relativ cu mărimea coapsei și are forma aproape conică.

Muchea iliacă anterioară și superioară este încă și mai mică.

Muchea sciatică este destul de bine represintată (*Tabla I și Tabla II*).

Cavitatea cotiloidă a, f *Tabla I*, și *a, b* *Tabla II* este ovală, având diametrul cel lung vertical. La marginea sa infero-posterioară presintă o tăetură în formă de canal destul de pronunțată; ea se vede foarte bine în *a* *Tabla III*.

Dimensiunile acestui os iliac (coapsă) sînt:

	m. mil.
1 ^o Diametrul antero-posterior în liniă dreaptă	
<i>a, b</i>	1,130
2 ^o Diametrul idem, urmând curbura <i>a, b</i> . . .	1,180
3 ^o Înălțimea coapsei de la marginea superioară	
<i>c</i> pînă la marginea superioară a cavității cotiloide <i>f</i>	
în liniă dreaptă	0,630
4 ^o Distanța de la extremitatea anterioară <i>a</i> pînă	
la marginea anterioară a cavității cotiloide <i>f</i> în liniă	
dreaptă	0,490

¹⁾ S'a lăsat cu intențiune, ne umplute micile lipsuri ce coapsa presintă.

Cet os de la hanche, le premier trouvé, est complet, excepté le ischion qui manque en partie ¹⁾. Il est très large, et présente une forme ovale, son extrémité supérieure étant en forme d'arc, *c* planche I et II, avec la face interne *plane* à la partie antérieure *b* planche II, et *convexe* à la partie postérieure *a* planche II. La face externe un peu *convexe* à la partie antérieure *a* planche I et *b* planche II et *concave* à la partie postérieure *b* planche I et *a* planche II.

La *crête de l'os iliaque antérieure et inférieure* est peu prononcée si l'on a égard à la grandeur de l'os de la hanche et elle a une forme presque conique.

La *crête de l'os iliaque antérieure et supérieure* est encore plus petite.

L'*épine sciatique* est assez bien représentée (planche I et planche II).

La *cavité cotyloïde a, f*, planche I, et *a, b*, planche II, est ovale, et son diamètre long est vertical. A son extrémité inféro-postérieure, elle présente une échancrure en forme de canal assez prononcé (*rigole*); on le voit fort bien en *a*, planche III.

Les dimensions de cet os iliaque (de la hanche), sont les suivantes :

	m. mil.
1 ^o Le diamètre antéro-postérieure en ligne droite	
<i>a, b</i>	1,130
2 ^o Le même diamètre suivant la courbure <i>a, b</i> .	1,180
3 ^o Hauteur de l'os de la hanche du bord supérieur <i>c</i> jusqu'au bord supérieur de la cavité cotyloïde <i>f</i> , en ligne droite	0,630
4 ^o Distance de l'extrémité antérieure <i>a</i> jusqu'au bord antérieur de la cavité cotyloïde <i>f</i> , en ligne droite	0,490

¹⁾ On a laissé exprès non remplies les petites lacunes que présente cet os de la hanche.

	m. mil.
5° Distanța de la extremitatea posterioară <i>b</i> , pînă la marginea anterioară a cavității cotiloide în linia dreaptă	0,900
6° Diametrul antero-posterioru său verticalu al cavității <i>cotiloide f, e</i>	0,300
7° Idem, transversalū, idem.	0,220
8° Grosimea osului iliacū (coapsa) d'asupra ca- vității cotiloide	0,072
9° Grosimea coapsei la spatel cavității coti- loide.	0,086

**A doa măsea de la falca inferioară stîngă. — Tabla IV
în mărime naturală.**

Forma acestei măsele este puțin drept-unghiulară sau aproape pătrată; ea este puțin convexă la partea posterioară și puțin concavă la cea anterioară are un mic brîu sau călcâiu la partea posterioară, călcâiu a cărui muche este mai înaltă la exterior unde se termină printr'o mică tuberculă, și mai joasă la partea internă. Muchea sa este crenelată cu un număr de 10—12 creștături sau granulațiuni transversale, din ce în ce mai mici cu cît merg spre interior.

Cele două muchi transversale ale sale sînt puțin curbe avînd convexitatea spre partea posterioară și vîrful lor este tocitū oblicū spre partea posterioară. Muchea anterioară este mai lungă și cea posterioară mai scurtă.

Dimensiunile sale sînt următoarele:	m. mil.
1° Diametrul antero-posteriorū	0,111
2° „ transversalū între coline	0,093
3° „ transversalū al muchei anterioare la basă	0,099

	m. mil.
5 ^o Distance depuis l'extrémité postérieure <i>b</i> jusqu'au bord antérieur de la cavité cotyloïde, en ligne droite	0,900
6 ^o Diamètre antéro-postérieur ou vertical de la cavité <i>cotyloïde f, e</i>	0,300
7 ^o Idem, transversalement, idem	0,220
8 ^o Grosseur de l'os iliaque (de la cuisse) au-dessus de la cavité cotyloïde.	0,072
9 ^o Grosseur de l'os de la cuisse derrière la cavité cotyloïde.	0,086

**Seconde molaire de la mâchoire inférieure gauche. —
Planche IV, grandeur naturelle.**

La forme de cette molaire est presque quadrangulaire ou plutôt elle est presque carrée; elle est un peu convexe à sa partie postérieure, et un peu concave à sa partie antérieure; elle a un petit talon à sa partie postérieure, talon dont la petite colline s'élève plus à l'extérieur, où elle se termine par un petit tubercule, et va en s'abaissant à sa partie interne. Son faîte est à crénaux, comptant dix à douze granulations transversales, de plus en plus petites à mesure qu'elles avancent vers l'intérieur.

Ses deux collines transversales sont un peu recourbées, ayant leur convexité vers la partie postérieure, et leur sommet est usé obliquement du côté postérieur. La colline transversale antérieure est plus longue, la postérieure plus courte.

Ses dimensions sont les suivantes :

	m. mil.
1 ^o Diamètre antéro-postérieur	0,111
2 ^o Diamètre transversal entre les collines	0,093
3 ^o Diamètre transversal de la colline antérieure à la base	0,099

	m. mil.
4 ^o Diametrul transversal al muchei posterioare la basă	0,097
5 ^o Lungimea transversală a muchei anterioare la vîrfu	0,076
6 ^o Lungimea transversală a muchei posterioare la vîrfu	0,069
7 ^o Depărtarea la partea superioară între cele doe muchi	0,049

Ultima măsea de la falca superioară stîngă a Dinoteriului Gigantissimum de la Găiceana.

Forma acestei măsele, (Tabla V-a) în mărime naturală și vedută din partea externă (1) și de jos în sus (2) este aproape pătrată; ea este completă afară de jumătatea internă a rădăcinei. Muchea sa anterioară este mai lungă și cea posterioară mai scurtă; tocirea muchelor este oblică spre partea anterioară și muchele sînt puțin curbe spre partea anterioară. De la tubercula internă a fie-cării muchi pleacă spre partea posterioară o muche accesoriă care se recurbă spre basă și nu ajunge de cît la a treia parte din lărgimea muchii transversale; vîrfu acestei muchi accesorii este crenelat de 7—8 mici tubercule sau granulațiuni.

La partea posterioară nu are unu adevăratu călcăiu, ci numai unu foarte micu și abia pronunțatu brîu; tot așa și la partea anterioară, cu deosebire că la celu posterioru granulațiunile sînt mai mari pe cînd la celu anterioru sînt mai mărunte.

Jumătatea superioară, (despre vîrfu) a rădăcinei este striată longitudinal.

Intre cele doe coline există asemenea o mică muche

	m. mil.
4 ^o Diamètre transversal de la colline postérieure à la base	0,097
5 ^o Longueur transversale de la colline antérieure au sommet.	0,076
6 ^o Longueur transversale de la colline postérieure au sommet	0,069
7 ^o Distance entre les deux collines a leur sommet	0,049

Dernière molaire de la mâchoire supérieure gauche du Dinothérium gigantissimum de Găiceana.

La forme de cette molaire (planche V), grandeur naturelle, vue sur sa face externe (I) et de bas en haut (II); est presque carrée; elle est complète, excepté la moitié interne de la racine. Sa colline transversale antérieure est plus longue, la postérieure plus courte; l'usure des collines est oblique du côté antérieur, et elles sont un peu recourbées vers la partie antérieure. Du tubercule interne de chaque colline part vers la partie postérieure une colline accessoire qui se recourbe vers la base, et n'atteint que le tiers de la largeur de la colline transversale; le sommet de cette colline accessoire est crénelé de 7, 8 petits tubercules ou granulations.

A la partie postérieure, il n'y a pas un véritable talon, mais rien qu'un très petit et très peu prononcé bouelet; il en est de même à la partie antérieure, avec cette différence qu'à la partie postérieure les granulations sont beaucoup plus grandes tandis que celles de la partie antérieure sont plus petites.

La moitié supérieure (vers l'extrémité de la racine) a des stries longitudinales.

Il existe de même entre les deux collines un petit

saŭ briŭ crenelată care le unește basele și închide oarecum la exterior valea dintre ele.

Dimensiunile acestei măsele sînt cele următoare :

	m. mil.
1 ^o Diametrulŭ antero-posteriorŭ fig. 1, <i>d</i> , <i>e</i>	0,107
2 ^o Diametrulŭ transversalŭ	0,105
3 ^o Grosimea transversală a muchei anterioare la basă	0,117
4 ^o Lungimea transversală a muchei anterioare la vîrfŭ <i>c</i> , fig. 1	0,088
5 ^o Grosimea transversală a muchei posterioare, la basă	0,104
6 ^o Lungimea transversală a muchei posterioare la vîrf <i>h</i>	0,074
7 ^o Înălțimea coroanei de la gâtulŭ dintelui pînă la vîrfŭ muchei anterioare <i>b</i> , <i>c</i> (fig. 1)	0,062
8 ^o Înălțimea coroanei de la gâtulŭ dintelui pînă la vîrfŭ muchei posterioare (fig. 1)	0,062
9 ^o Înălțimea rădăcinii din vîrfŭ pînă la gâtulŭ dintelui <i>a</i> , <i>b</i> (fig. 1).	0,134

Dacă comparăm acum dimensiunile măselelor Dinoteriului de la Mânzați și Găiceana cu dimensiunile date de Kaup pentru *Dinotherium giganteum*, de la Eppelsheim, de Cuvier pentru *Tapirus giganteus*, din Franța și de Falconer pentru *Dinoth. Indicum*, de la Perim, cei mai mari din Dinoterii cunoscuți, avem următoarele tablouri:

bouret créné qui unit les bases et ferme en quelque sorte à l'extérieur la vallée qui les sépare.

Les dimensions de cette molaire sont les suivantes :

	m. mil.
1 ^o Diamètre antéro-postérieur fig. I, <i>d, e</i>	0,107
2 ^o Diamètre transversal	0,105
3 ^o Épaisseur transversale de la colline antérieure, à la base	0,117
4 ^o Longueur transversale de la colline antérieure à son sommet <i>c</i> , fig. I	0,088
5 ^o Épaisseur transversale de la colline postérieure à la base	0,104
6 ^o Longueur transversale de la colline postérieure au sommet <i>h</i>	0,074
7 ^o Hauteur de la couronne, à partir du collet de la dent jusqu'au sommet de la colline antérieure <i>b, c</i> (fig. I)	0,062
8 ^o Hauteur de la couronne, à partir du collet de la dent jusqu'au sommet de la colline postérieure	0,062
9 ^o Hauteur de la racine à partir du sommet jusqu'au collet de la dent <i>a, b</i> fig. I	0,134

Si nous comparons maintenant les dimensions des molaires du Dinothérium de Mânzați et de Găiceana avec celles données par Kaup pour le *Dinotherium giganteum* d'Eppelsheim, par Cuvier pour le *Tapirus giganteus* de France et par Falconer pour le *Dinotherium Indicum* de Périm, les plus grands des Dinothérium connus, nous aurons les tableaux suivants :

A doa măsea de la falca inferioară.

	Tapirus giganteus din Franța Cuvier	Dinotherium giganteum de la Eppelsheim. Kaup	Dinoth. Indicum de la Perim Falconer.	Dinotherium giganteum de la Mânzați Ștefănescu
Diametrul antero-posterior	0,085	0,081	0,099	0,111
Diametrul transversal la colina posterioară (basă).	0,073	0,072	0,088	0,097
Diametrul transversal la colina anterioară (basă).	0,075	0,076	. .	0,099

Ultima molară de la falca superioară.

	Dinotherium giganteum de la Eppelsheim	Dinotherium giganteum de la Mânzați	Dinotherium giganteum de la Găiceana
Diametrul antero-posterior	0,091	0,114	0,107
Diametrul transversal la colina posterioară (basă).	0,084	0,107	0,104
Diametrul antero-posterior la colina anterioară	0,091	0,117	0,117

Din aceste comparațiuni ale măselelor și din dimensiunile celor-l'alte oase ale scheletului Dinoteriilor de la

Deuxième molaire de la mâchoire inférieure.

	Tapirus giganteum de France Cuvier	Dinoth. giganteum d'Eppelsheim Kaup	Dinothérium Indicum de Périm Falconer	Dinothérium de Mánzați : tefănescu
Diamètre antéro-postérieur	0,085	0,081	0,099	0,111
Diamètre transversal de la colline postérieure (à la base)	0,073	0,072	0,088	0,097
Diamètre transversal de la colline antérieure (à la base)	0,075	0,076		0,099

Dernière molaire de la mâchoire supérieure.

	Dinothérium giganteum d'Eppelsheim	Dinothérium de Mánzați	Dinothérium de Găiceana
Diamètre antéro-postérieur	0,091	0,114	0,107
Diamètre transversal de la colline postérieure (base)	0,084	0,107	0,104
Diamètre antéro-postérieur de la colline antérieure	0,091	0,117	0,117

Par ces comparaisons entre les molaires et par les dimensions des autres os du squelette des Dinothériums de

Mânzați și de la Găiceana, rezultă că aceste oase au aparținut unor individe cu mult mai mari de cât *Dinotherium Indicum* și *Dinotherium giganteum* și, având în vedere că măsurile luate atât la unii cât și la alții, sînt luate pe oase de indiviđi adulți, rezultă, cum ȃice și Cuvier, comparând rămășițele de Dinoterii (*Tapirus giganteus*) găsite la Chevilly și Carlat-le-Comte, cu cele găsite mai înainte în Franța «se poate considera această diferență *destul de mare pentru a constitui o speță*, de aceea eu întrebuințez expresiunea «de *Tapiri gigantici* la plural». Kaup, creatorul genului *Dinotherium*, recunoaște ca și Cuvier că din oasele găsite p n  *atunci, unele aparțineau* unei spețe *mai mari* și a numit-o *Dinotherium giganteum*, și altele unei spețe *mai mici* pe care a numit-o *Dinotherium Cuvieri*.

Cred dar că trebuiește făcut și din Dinoterii de la M nzați și G iceana, cu mult mai mari de c t toți cei-l'alți, *o speță no *, al cării nume specific cel mai potrivit este acela de superlativul  lui *giganteum*, adecă *gigantissimum*; lucru ce am și făcut deja încă din anul  1891, în notița mea comunicată în sinul Societății Geologice americane, cu ocazia Congresului internațională de geologi , ținută la Washington în acel  an ¹⁾.

Gregori  Stefănescu.

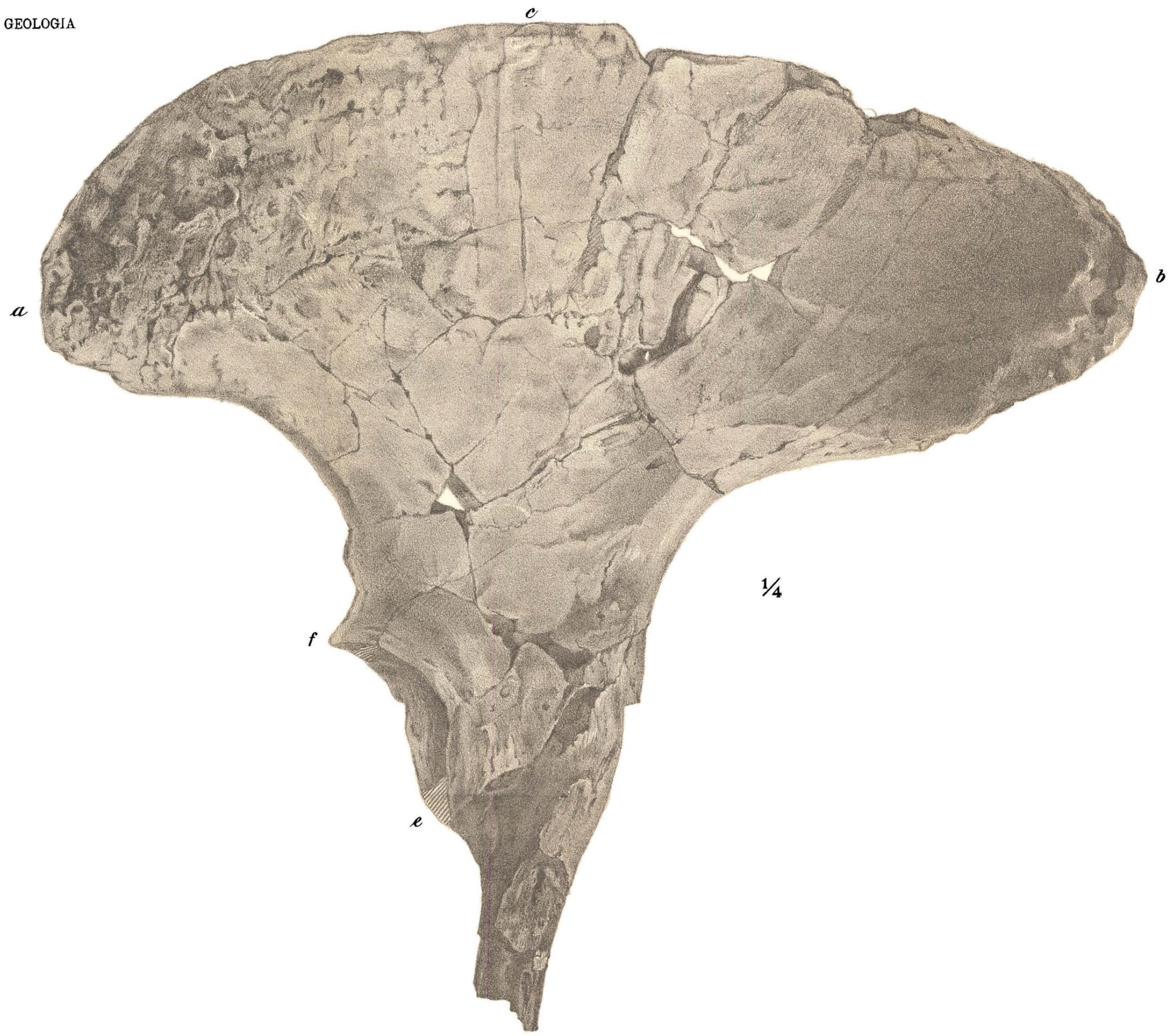
¹⁾ Veđi nota de la pag. 126.

Mânzați et de Găiceana, il résulte que ces os ont appartenu à des individus beaucoup plus grands que le *Dinothérium indicum* et que le *Dinothérium giganteum* et, eu égard aux mesures prises tant sur les uns que sur les autres, sur des os d'individus adultes, il résulte donc, comme le dit aussi Cuvier, en comparant les restes du *Dinothérium* (*Tapirus giganteum*) trouvés à Chévilley et à Carlat-le-Comte, avec ceux trouvés d'abord en France, «qu'on peut considérer cette «différence, assez grande pour constituer une nouvelle espèce; «c'est pourquoi j'emploie l'expression de *Tapirs gigantesques* au pluriel». Kaup, le créateur du genre *Dinothérium*, reconnaît aussi bien que Cuvier, que *parmi les os trouvés jusqu'alors*, il y en avait qui appartenaient à une espèce plus grande, et il l'a nommée *Dinothérium giganteum* et d'autres à une espèce plus petite qu'il a nommée *Dinothérium Cuvieri*.

Je crois donc qu'il faut faire des *Dinothériums* de Mânzați et de Găiceana, qui sont beaucoup plus grands que tous les autres, une *nouvelle espèce*, dont le nom spécifique le plus approprié serait le superlatif de *giganteum*, c'est-à-dire *gigantissimum*; c'est ce que j'ai déjà fait dès l'année 1891, dans la note que j'ai communiquée à la Société géologique américaine, à l'occasion du Congrès international de géologie, qui a eu lieu à Washington, la même année ¹⁾.

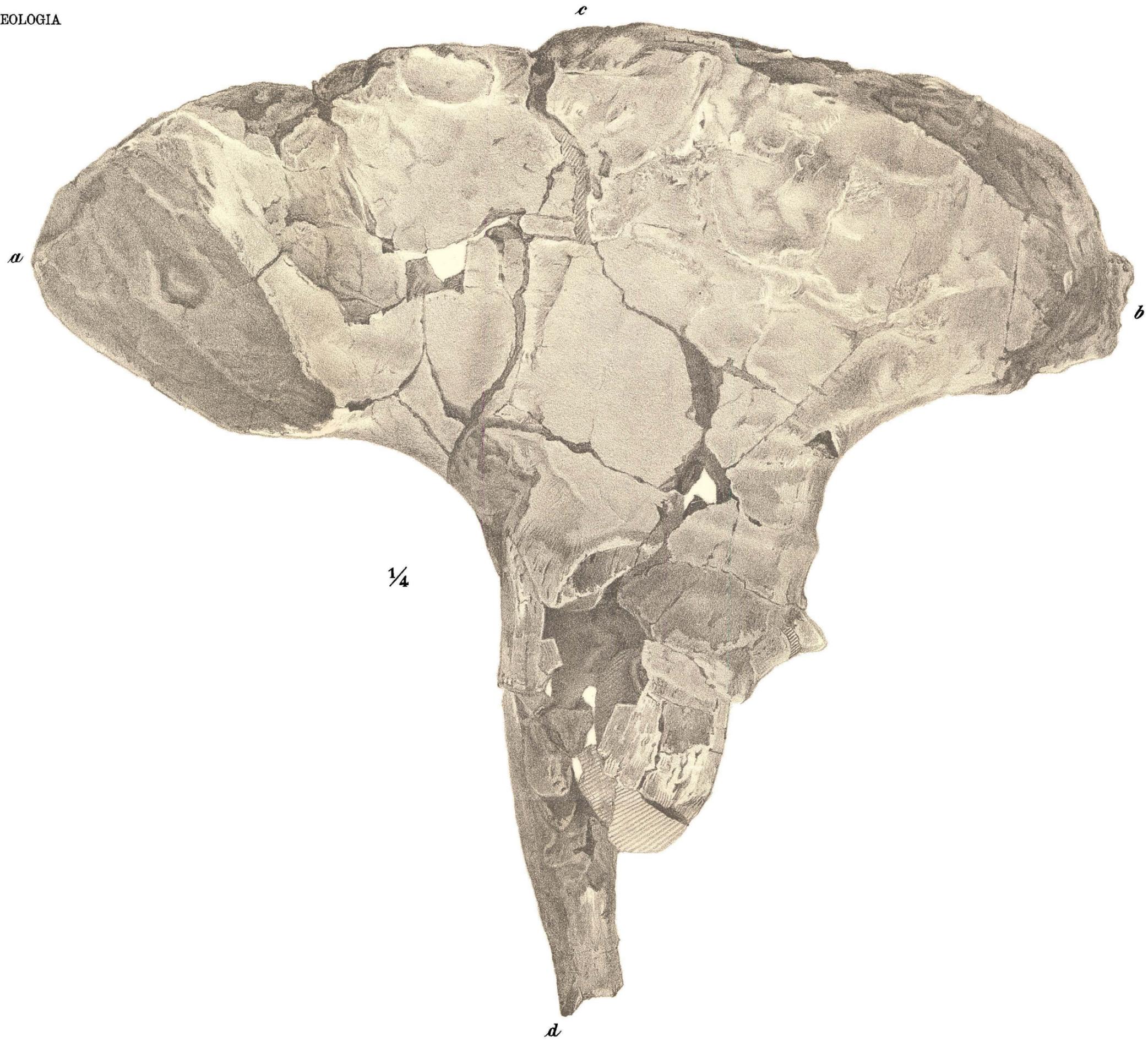
Grégoire Stéfănescu.

¹⁾ Voir la note de la page 126.

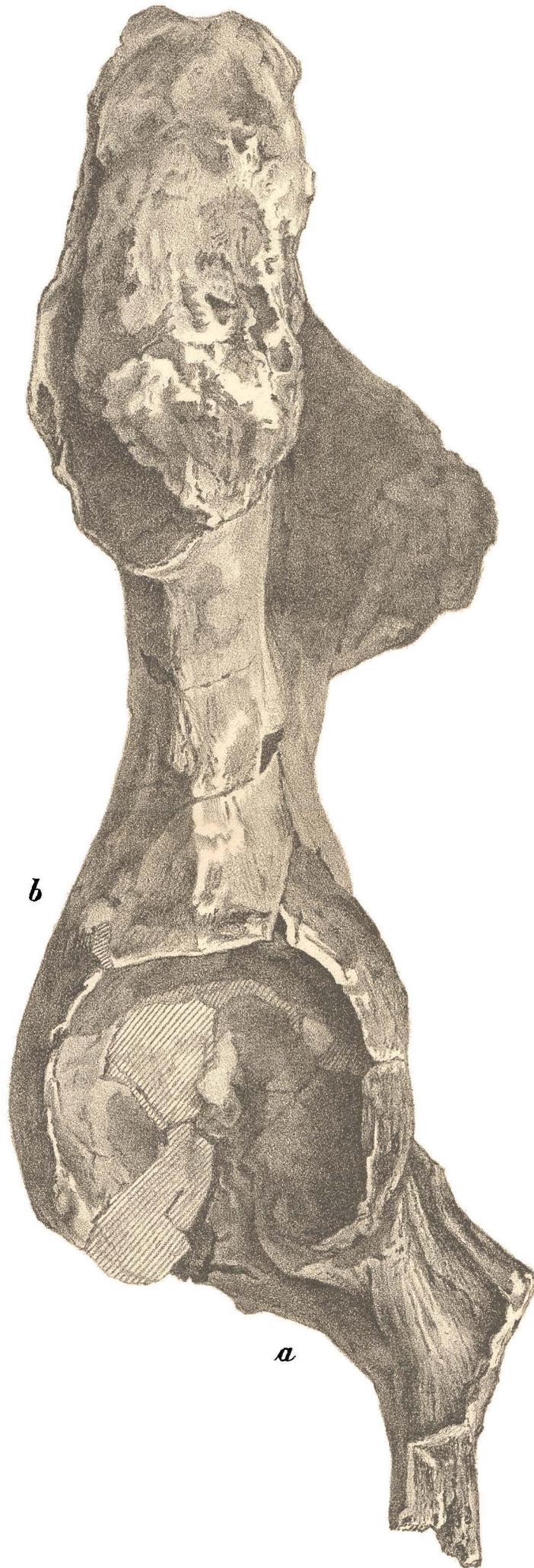
d
DINOTHERIUM GIGANTISSIMUM. STEF

Osulŭ iliacŭ

DINOTHERIUM GIGANTISSIMUM. STEF

Osulŭ iliacŭ

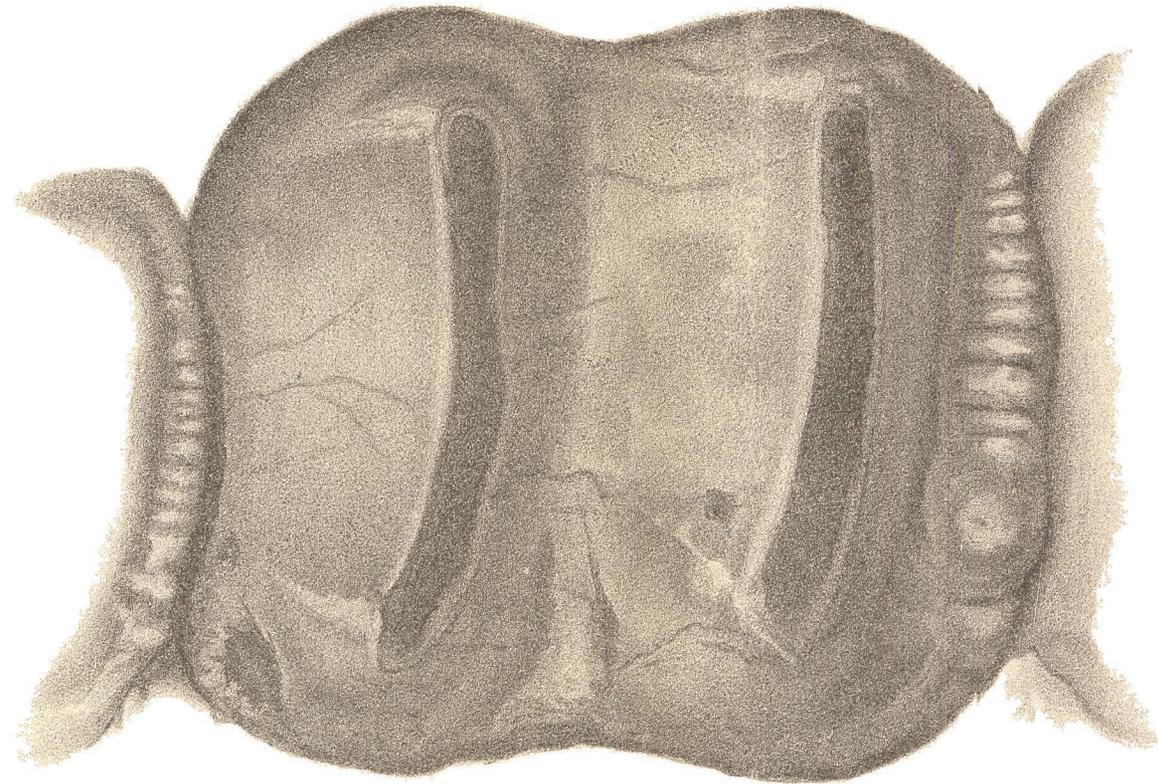

DINOTHERIUM GIGANTISSIMUM. STEF.

Stab. graf. IV. Socceŭ, Bucuresci. 42451

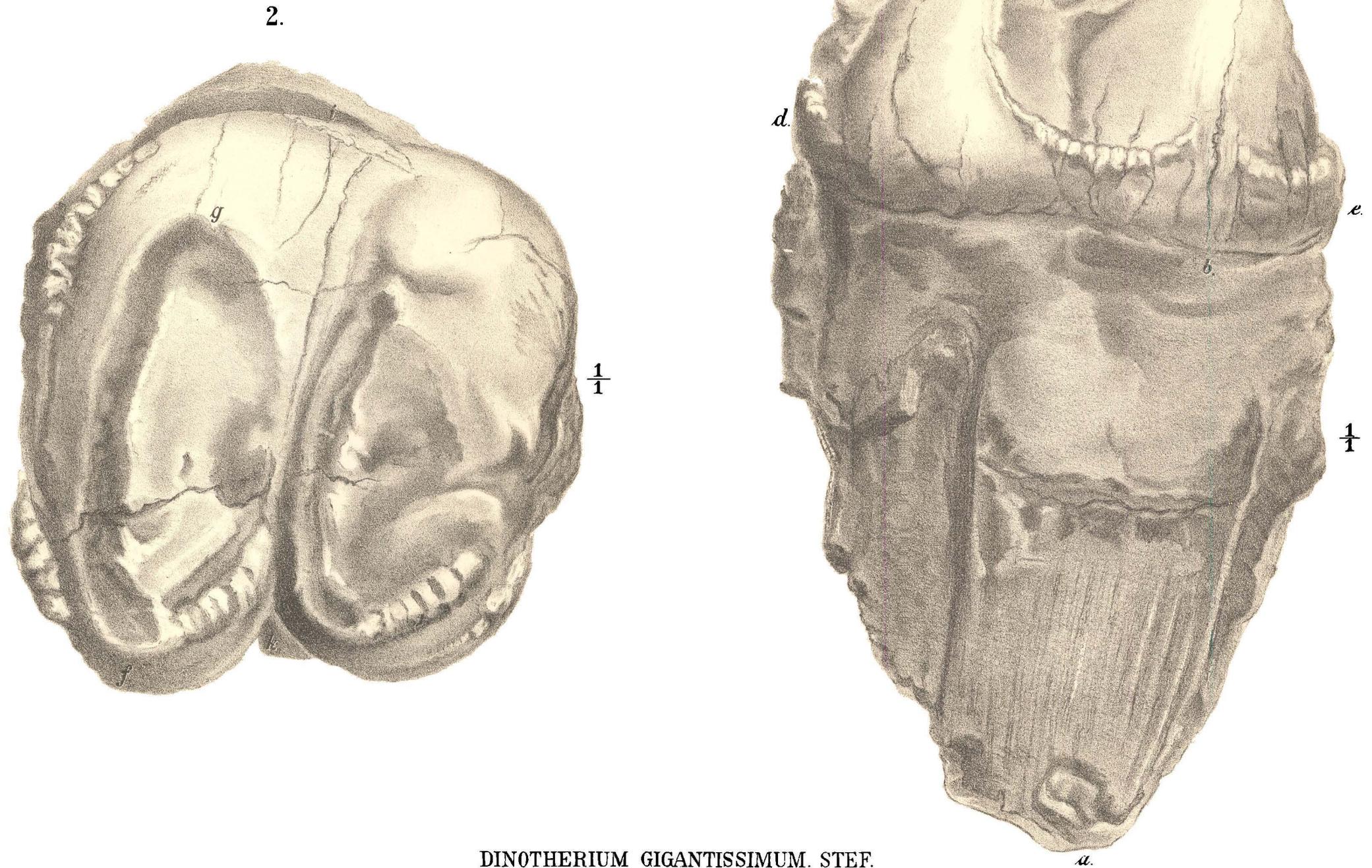
Osulŭ iliacŭ

$\frac{1}{4}$

DINOTHERIUM GIGANTISSIMUM STEF.

A doa măsea de la falca inferioară

DINOTHERIUM GIGANTISSIMUM. STEF.

Ultimă Molară superioară stîngă . - 1, vădută în profil-2, vederea coroanei în planŢ.